

בעזהש"ת

ספר

נפש חיה

פרשת בשלה - פרשת השיריה

לע"נ אמי מורתי
מרת ח' אסתר מלכה ע"ה
ב"ר משה שלמה הלוי ז"ל העליר
גלב"ע ט"ז כסלו תשס"ד
ת.ג.צ.ב.ה

מאתי הצב"י
מרדכי בן אאמו"ר ישראל שליט"א
סגלשטיין

לע"נ

אשתי האשה החשובה מרת שרה ע"ה
 בת מו"ח הרה"ח ר' פנחס ז"ל (בלנק) סגלשטיין
 נפטרה בדמי ימיה
 ביום ט"ו אייר תשמ"ח
 אחר שנזדככה ביסורים קשים רבות בשנים
 ת.נ.צ.ב.ה.

.....

לע"נ

הרה"ח המפורסם
 ר' ישכר דוב ז"ל וולדמאן
 בן הרה"ח ר' אשר זעליג זאב ז"ל
 נלב"ע א' שבט תש"ע
 ת.נ.צ.ב.ה.

.....

הונצח ע"י בני משפחתו שיהיו

נפש חיה

פרשת בשלה - שבת שירה
 שנת תש"ע

.....

להערות: מ. סגלשטיין

רח' עזרת תורה 6

ירושלים ת"ו

memosk@gmail.com

פתיחה לפרשת השירה
ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו

גרסינן בפרק ערבי פסחים¹: הלל זה מן אמרו, רבי יוסי אומר אלעזר בני אומר משה וישראל אמרוהו בשעה 'שעלו' מן הים, ע"כ. והלל בגמ' נחלקו תנאי בענין זו"ת: ת"ר הלל זה מן אמרו, רבי אליעזר אומר משה וישראל אמרוהו בשעה 'שעמדו' על הים, הם אמרו לא לנו י"י לא לנו, משיבה רוח הקודש ואמרה להן למעני למעני אעשה, רבי יהודה אומר יהושע וישראל אמרוהו בשעה שעמדו עליהן מלכי כנען וכו' וכו', והכמים אומרים נביאים שביניהן תיקנו להם לישראל שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהם לישראל, ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן, ע"כ.

ואבא אל העיץ כי לכאורה נראה דאלו שני מימרות בשעה 'שעלו' מן הים, ובשעה 'שעמדו' על הים סתראי נינהו, וכל רואה ומעיין עומד תוהא ומשתאה לדעת הלל זה אימתי אמרוהו בשעה 'שעמדו' על הים, או בשעה 'שעלו' מן הים, ולדידי הווי לי דקושיא זו קשיתיה לרבינו הרשב"ם ז"ל, ולזה פירש בשעה שעמדו על הים היינו לאחר שעברו, ור"ל כשעמדו כבר על שפת הים לאחר שעלו מן הים, וכדי שלא יוקשה לפירושו וכי אחר שעלו מן הים מה מקום לתפלה זו לא לנו וגו', לזה הוסיף וכתב וז"ל: והתפללו לא לנו, כלומר והלא אחר שכבר עלו מן הים ליבשה תפלה זו למה, ויהי כמשיב פן יעבור פרעה וחילו אחריהם.

ויש להתעורר על פירוש הרשב"ם ז"ל, הדא כי מתשובת רוח הקודש שהשיבה להן למעני למעני אעשה נשמע כי בני ישראל היו נתונים בצרה גדולה באותה שעה ולזה התפללו לא לנו וגו' כי לשמך תן כבוד, ולא נגאלו מאותה צרה אלא בעבור שמו הגדול שלא יתחלל ח"ו בגוים שלא יאמרו ח"ו תש כהו, ולפי פירוש הרשב"ם ז"ל הרי בני ישראל לא היו בצרה כלל באותה שעה אלא פחדו פחד שוא פן יעבור פרעה וחילו אחריהם, ואם כן מה משיבה להן רוח הקודש למעני למעני אעשה, והיותר קשה שהרי גם משה רבנו ע"ה התפלל תפלה זו לא לנו וגו' כי לשמך תן כבוד וכי סלקא דעתך דאף משה בהאי פחדא הוה יתיב פן יעלה פרעה וחילו מן הים וירדוף אחריהם אחר שכביכול אמר לו ואתה הרב את מטך וגו' ואכבדה בפרעה ובכל חילו וגו', אתמהא, וכי בכדי הוציאים ממצרים ועשה להם נסים ונפלאות, והלא זהו תכלית נסי קריעת ים סוף ולא עביד קב"ה ניפא

¹ פסחים 77 קי"ז ע"א.

למגנא, ומה יאמר אותו צדיק ועבדו וענו אותם קיים בהם וכו'.

ז"ל בס"ד על פי מה שתרגם המתרגם על שיר השירים בפסוק לספתי ברכבי פרעה וגו'² וז"ת: כד נפקו ישראל ממצרים רדפו פרעה ומשריתיה בתריהון ברתיוכין ובפרשין וכו', מה עבד קב"ה איתגלי ככה גבורתיה על ימא ונגב ית ימא וית מינא לא נגב, אמרו רשיעיא וערבלאין ונוכראין די ביניהון ית מווי דימא יכיל לנגבא וית מינא לא יכיל לנגבא, בהחיא שעתא תקף רוגזיה דה' עליהון ובעא לשנקותון בנו ימא וכו', אלולי משה נביא דפרש ידוי בצלוי קדם ה' ואתיב רוגזא דה' מנהון, ופתח איהו וצדיקי דרא ית פומהון ואמרו שירתא ועברו בנו ימא דסוף ביבשתא. הא קמן דמשה וצדיקי דרא אמרו הלל ושירה כהצות הלילה כשהם עדיין נתונים בצרה ועומדין בתוך הים, וזהו שהשיבה להן רוח הקודש למעני למעני אעשה, שהרי אלולא משה נביא דפרש ידוי בצלוי היו כולם טובעים בים.

ומעתה לפי פירוש התרגום ז"ל יובן הדבר כמין חומר, והיינו כי מה שאמר רבי אליעזר שישראל אמרוהו בשעה 'שעמדו' על הים, היינו אחר דפרש משה ידוי בצלוי קדם ה' בתוך הים ואמרו דרך תפלה ובקשה לא לנו וי' לא לנו, ואתיב רוגזא דה' מנהון, והשיבה רוח הקודש ואמרה למעני למעני אעשה, ואז פתח משה וצדיקי דרא ית פומהון ואמרו שירתא, והא דאמר רבי יוסי משום רבי אליעזר בנו שאמרוהו בשעה 'שעלו' מן הים, היינו אחר שהים פלטן למצרים וראו אותן מת על שפת הים אז אמר משה וכל ישראל שירת אז ישיר, ואמרו גם הלל המצרי עם השירה, וכמו שכתב מהרש"א ז"ל וז"ל: משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו בו, גם שאמרו שירת אז ישיר, קאמר דאמרו נמי הלל זה המתוקן לישראל על כל פרק ופרק בו, ע"כ³.

ועל דרך זה פירש מרן החתם סופר ז"ל⁴ מה שתקנו אנשי כנסת הגדולה לומר בתפלת שהרית על זאת שבתו 'אהובים' וכו' ונתנו 'ידידים' זמרות שירות ותשבחות וכו', ולהלן אנו אומרים שירה חדשה שבתו גאולים וכו' על שפת הים יחד כלם/ הודו והמליכו ואמרו, והיינו כי בעודן בתוך הים שבתו האהובים והידידים, אמנם כשעלו מן הים וראו את מצרים מת על שפת הים אזי יחד כלם/ הודו וכו', וזה נ"ל בס"ד כונת הפייטן⁵ ידידים רוממוך, בשירה קדמוך. מי כמוכה י"י באלים, שירה חדשה שבתו גאולים, ר"ל 'ידידים' קדמו ורוממוך בשיר בעודן בתוך הים, אמנם כשכבר היו 'גאולים' ועמדו על שפת הים אזי שירה חדשה שבתו גאולים ויחד כלם הודו וכו'.

ועל פי הדברים האלה נ"ל בס"ד לפרש מה שאמר נעים זמרות ישראל בספר תהלים ויתן כפי שיר חדש תהלה לא'להינו, הנה כפל ענין כמלות שונות שיר ותהלה, ויש לשאול אם שיר למה תהלה ואם תהלה למה שיר והלא היינו שיר והיינו תהלה, וכן אומרו ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו, מהו

² שה"ש א', ט'.

³ ויעווי מ"ש בעל הנוקח ז"ל בפיוסון על סיודו התפלה דיסכאל אמרו גם שיר השירים וכן הלל הגדול עם שיכת אז ישיר.

⁴ דרשומיו לספח דף רע"ט.

⁵ בפיוט יוס ליבשה.

לשון ישירו תהלתו והוה ליה למומר ישירו שירתו וכלשון הקרא אז ישיר משה וגו' את השירה הזאת, ולמה כן, אלא 'תהלה' הוא כנגד הלל המצרי שאמרוהו משה וצדיקי דרא בתפלה ותחנונים בשעה 'שעמדו' על הים, בקורין את ההלל המתוקן להם לישראל על כל צרה שלא תבא עליהם, 'ישיר' הוא כנגד כל ישראל שאמרו הלל המצרי בשעה 'שעלו' מן הים בתודה וקול זמרה כקורין את השירה⁶, או י"ל באופן אחר 'תהלה' כנגד הלל המצרי שאמרה משה וצדיקי דרא בשיר וקול זמרה בשעה 'שעמדו על הים' עוד לפני גאולתן ובאמנה שהאמינו בה' שיגאל אותם מצרה לרוחה, וזהו אומרו ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו, כי בעודן בתוך הים אמר משה וצדיקי דרא את ההלל בשירה וזמרה בקורין הלל המתוקן לישראל על גאולתן שנגאלו חימנה.

ועל פי דברנו הנ"ל נ"ל לפרש בס"ד מאמר במדרש רבות פרשת בשלה⁷ וז"ת: אז ישיר משה הדא הוא דכתיב ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו, אמר רבי אבהו אף על פי שכתב כבר שהאמינו עד שהיו במצרים שנאמר ויאמן העם, חזרו ולא האמינו שנאמר אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך, כיון שבאו על הים וראו גבורתו של הקב"ה היאך עושה משפט ברשעים מיד ויאמינו בי"ו, ובזכות האמנה שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה הדא הוא דכתיב אז ישיר משה ובני ישראל, ואין אז אלא לשון אמנה שנאמר ויהי מאז הפקיד אותו בביתו וכתוב וכל יש לו נתן בידו, הוי אומר ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו.

והמפרשים ז"ל נתקשו במדרש הזה הדא למה העמיד רבי אבהו דבריו על פסוקי תהלים ולא על פסוק שבתורה, והלא זיל קרי בי רב הוא וירא ישראל את ה' הגדולה וגו' ויאמינו בי"ו וגו', וכמו שאמר רבי נחמיה במדרש⁸ לא זכו ישראל לומר שירה על הים אלא בזכות אמנה שנאמר ויאמן העם וכתוב ויאמינו בי"ו, עוד הקשו המפרשים ז"ל על אומרו בזכות אמנה שרתה עליהם רוח הקודש, למה זה יחשב להם לזכות האמנה זו שהאמינו בה' אחרי שראו עין בעין הנסים הגדולים והנפלאות שעשה להם הקב"ה בימים ההם ובזמן ההוא, וכמו שהקשה רבי יצחק לרבי נחמיה במדרש⁹ 'היו רואין כל אותן נסים שנעשו להם ולא היה להם להאמין', אתמהא¹⁰.

ועל פי הדברים הנ"ל נראה שפיר שהרי זה שכתוב בתורה וירא ישראל את ה' הגדולה וגו' ויאמינו בי"ו וגו' אינו אלא לאחר שיצאו מן הים וראו עין בעין כל אותן נסים שנעשו להם, ולכן אמנה זאת אינו יכול להחשב להם לזכות, ולזה העמיד רבי אבהו את דבריו על פסוק ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו, כי בפסוק זה נאמר שאמרו את ההלל בתורת שירה בעודן בתוך הים והאמינו בה'

⁶ יעו' ר"ן פרק ערכי פסחים שהביא משום רב האי גאון הטעם שאין מזכירין על הלל שכללי פסחים לפי שאין לנו קוראין אותו בתורת 'קורין' אלא בתורת 'אומר שירה', ויעו' סוטה דף כ"ז ע"ב רבי נחמיה אומר 'קורין את שמע ולא כקורין את ההלל'.

⁷ שמו"ר כ"ג, ב'.

⁸ שם כ"ג, ה'.

⁹ שמו"ר ס.

¹⁰ יעו' ס' ט"ה הק' חלק ווי העמודים פכ"ז, וס' ערכי נחל דרוס ב' לשנת הגדול.

שיוציאם מצרה לרוחה¹¹, ואמנה זאת שהאמינו בה' כשעדיין עומדין בצרה זה ודאי נחשב להם לזכות, ובזכות האמנה שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה.

והנה אמרו במדרש תנחומא¹² וז"ל: אמר רבי עקיבא כל מי שאומר שירה בעולם הזה וזכה לומר שירה לעולם הבא שנאמר אז ישיר משה, אז שר לא נאמר אלא אז ישיר וכו', וכן אמר בהר הק"ל¹³ וז"ל: אז ישיר, ישיר, שר מבעי ליה, אלא מלה דא תליא ואשלים להווא זמנא ואשלים לזמנא דאתי דזמנין ישראל לשבחה שירתא דא משה ובני ישראל, מכאן אוליפנא דצדיקייא קדמאי אף על גב דאסתלקו בדרגין עלאיין דלעילא ואתקשרו בקשורא דצורא דחיי, זמנין בלהו לאחייא בגופא ולמחמי אתין וגבורין דקא עביד קודשא בריך הוא לישראל ולמימר שירתא דא הדא הוא דכתיב אז ישיר משה ובני ישראל, וכן אמר עוד¹⁴ תנינן כל בר נש דאמר שירתא דא בכל יומא ומכוון בה, זכי למימרה לזמנא דאתי, דהא אית בה עלמא דעבר ואית בה עלמא דאתי, ואית בה קשרי מוהימנותא ואית בה יומי דמלכא משיחא, ותלי עלה כל אינון תושבחהן אחרנין דקאמרי עלאי ורתתאי.

ויהא רעוא מקדם אבונא דבשמיא וארעא, יתברך ויתרום על כל ברכה ותהלה, הא"ל הטוב למענו יחזיר ליושנה עטרה, ובקרב הימים יזכנו ויגיענו ליום הבשורה, כי עת להננה ובעת רצון אחישנה, יומם ולילה קול ברמה נשמע ביללה, על בניה כי אינם רחל מבכה, היתה לי דמעתי להם מומים ימימה, עד מתי אחיה כעוטיה וכבודי לכלימה, והארץ תאבל איכה שפחה תירש גבירה, מקבץ נדחים הופיעה כל היום בוכיה, אימתי קין הפלאות והיא מאד נעלמה, הכל תוכל ולא יבצר מומך מזימה, שומע תפילה עדיך ואלריך נפשי אשא, מתי תעשה בכל הגוים בלה ונחרצה, בלה בחימה בלה ואינמו אליך אתהננה, כגבור יצא ויעיר קנאה כאיש מלחמה, וילבש בגדי נקם ויעטה כמעיל קנאה, ולעת ערב יהיה אור ולבקר רנה–

–מרום נאדר בכח וגבורה וביד חזקה, יאתה לך נזר מלכה וחדו תפארה, שומר מה מליל שומר מה מלילה, אפיק ית עמך מגו גלותא בנגונא, אמר שומר אתא בקר וגם לילה, ישובו רשעים לשאולה אל שוחה עמוקה, ואנחנו נברך י"ה ונאמר לפניו שירה, קול התור נשמע והגיע עת הזמירה, אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה, אז ימלא שחוק פינו ושפתנו תרננה, השירה אשר שר משה וישראל בסופה, לאמר אשירה לי"י כי גאה גאה, ובנבל עשור שיר חדש לו נשירה, יחד עם משה רבנו וצדיקי דרא, וגאולים יפצחו בקול תודה מצהלות ורננה, ויזמרון לך שירין בירושלם קרתא דשופרא, ושם נשור שיר חדש ובזמירות נריעה, על שהוציאנו מאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה, בעגלא ובזמן קריב אמן נצח סלה.

¹¹ וכמו שפירש רש"י ז"ל בהלים עה"פ מהלל אקרא ה' וכו', כלומר אף לפני ההשועה אני מהללו לפי שבטוח אני שאושע מאובי.

¹² פסח טו.

¹³ ח"ב דף נ"ד ע"א.

¹⁴ טס ע"ב.

פרשת בשלה

מניין לתחיית המתים מן התורה שנאמר אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לי"י, שר לא נאמר אלא ישיר מכאן לתחיית המתים מן התורה, כיוצא בדבר אתה אומר אז יבנה יהושע מזבחה לי"י, בנה לא נאמר אלא יבנה מכאן לתחיית המתים מן התורה.

וכבר הקשו המפרשים ז"ל והרי כבר דרשו חז"ל מפסוק וגם הקימתי את בריתי אתם לתת לחיים את ארץ כנען וגו', מכאן לתחיית המתים מן התורה, ובן דרשו חז"ל מפסוק אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא, מכאן תשובה לאומרים אין תחיית המתים מן התורה, ועוד הרבה פסוקים כיוצא באלו, ומה צורך עוד באלו שני כתובים אז ישיר משה ואז יבנה יהושע מזבחה לרמוז לתחיית המתים מן התורה, עוד יש לשאול מה נשתנו אלו שני פסוקים אז ישיר משה ואז יבנה יהושע מזבחה לדרוש בהן מכאן לתחיית המתים מן התורה, והלא דרך הכתובים לדבר בלשון עתיד כמו אז ישיר ישראל ועוד הרבה כמוהו.

עוד יש להתבונן בדברי רבי מאיר והוא אומר: כיוצא בדבר אתה אומר אז יבנה יהושע מזבחה לי"י, בנה לא נאמר אלא יבנה וכו', ויש לשאול וכי היכן יבנה יהושע למזבחה זה, אם בהר עיבל כבראשונה, הרי כבר שנינו משבאו לירושלים נאסרו הבמות וקדושת ירושלים אין אחריה היתר עולמית, והיך יבנה

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לי"י ויאמרו לאמר אשירה לי"י בני גאה גאה סוס ורכבו רמה בים, ופירש רש"י ז"ל וז"ל: אז כשראה הנם עלה בלבנו שישיר שירה, וכן אז ידבר יהושע וכו', אף כאן ישיר אמר לו לבו שישיר, וכן עשה ויאמרו לאמר אשירה לי"י, וכן ביהושע כשראה הנם אמר לו לבו שידבר, וכן עשה ויאמר לעיני כל ישראל וגו', זהו ליישב פשוטו, אבל מדרשו אמרו רז"ל מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה, ע"כ.

והרמב"ן ז"ל טען על רש"י ז"ל במה שפירש עלה בלבנו שישיר שירה יעו"ש¹⁵, ומפרשי רש"י ז"ל האריכו לבאר כונת רש"י ז"ל במה שפירש אמר לו לבו שישיר שירה וכו', והרי ודאי אין אדם עושה אלא מה שעולה בלבו תחלה, ומה היה המקרא חסר אם היה נכתב אז שר משה וגו', ואגב אורחא יתבאר בס"ד מקרא קדש בפרשת ואתחנן והוא אומר ואתחנן אל י"י בעת ההוא לאמר, והמפרשים ז"ל נתקשו בזה חדא בעת ההוא מהו, ודרשת חז"ל בספרי דקאי אמלחמת סיוחן ועוג – הביאה רש"י ז"ל – ידוע, ועי' פנים לתורה, וגם כי מלת לאמר לכאורה אין לו פירוש במקרא¹⁶.

ובפרק חלק גרסינן¹⁷ וז"ת: אמר רבי מאיר

¹⁵ יעו"י מהדכ"א סנהדרין דף כ"א ע"ב מ"ט בזה.

¹⁶ יעו"י אוה"ח סק' ועוד.

¹⁷ סנהדרין דף כ"א ע"ב.

הטובה אשר עשה עמהם, למה זה יצערם ה' בהודיעו להם שמושה אינו מכניסם לארץ, עוד נתקשו המפרשים ז"ל במה שסיים משה ואמר **מקדש אדני' כוננו ידך**, דתאר זה דכוננו ידך מאי שיאטיה הכא, דמי לא ידע שכל העולם ומלואו המה מעשה ידיו של הקב"ה, ואם כן למה פרט בכאן שהמקדש הוא מעשה ידיו של הקב"ה.

אמנם לבא אל הענין נקדים לכאר בס"ד מקראי קדש בפרשת וישלח וז"ת: **ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת על כן קרא שם המקום סכות ויבא יעקב של"ם עי"ר שכ"ם וגו' ויקרא לו א"ל א"לחי ישראל**. והמפרשים ז"ל²³ הקשו כבר למה לא קרא שם המקום על שם הבית שבנה לנפשות והיה ראוי יקרא שם המקום **בית יעקב** או **בית ישראל** ולעשות העיקר עיקר והטפל טפל ולא לקרות שם המקום סכות על שם המקנה שהוא הטפל, וכמו שמצינו במשה רעיא מהימנא שהוכיח לבני גד ובני ראובן על שהקדימו מקניהם לטפם, עוד יש להתבונן מאי אשמעינן קרא בזה שיעקב בנה לו בית ועשה סכות למקנהו, והלא זהו דרך העולם לבנות לעצמו בית ותפארת אדם לשבת בית כתיב, וכן הוא הדרך לעשות רפת לבקר ודיר לצאן והוא הכרחי לשמרם מלסטים וחיות רעות.

ובס"ד יבואר לחלן דיוקו של כ"ק מרן אדמו"ר רב שר שלו' מבעלזא ז"ל²⁴ על שבבית כתיב ויבן ובסכת שעשה למקנהו כתיב עשה, וגבי בני גד ובני ראובן מצינו לשון בנין גם במקנה, וכמו שאמרנו גדרת צאן נבנייה

יהושע לעתיד לבא מזבח בהר עיבל ויקריב עליו קרבנות, ואם תמצוי לומר שיבנה שם מזבח ולא יקריב עליו קרבנות, אם כן מה צורך למזבח בהר עיבל לעתיד לבא, ואין לומר שלעתיד לבא יבנה יהושע את המזבח בבית המקדש, שהרי מקדש העתיד שאנו מצפיין בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים¹⁸ ומה צורך לבניית מזבח על ידי יהושע, וגם כי בית המקדש עתידה להיבנות קודם למלכות בית דוד כדאיתא בירושלמי¹⁹ וכל שכן קודם לתחיית המתים²⁰, ולעת עתה לא מצאתי למוי מהמפרשים ז"ל שהתעורר בזה.

עוד אמר משה בשירת הי"ב: תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת י"י מקדש אדני' כוננו ידך, ופירש רש"י ז"ל²¹ וז"ל: נתנבא משה שלא יכנס לארץ לכך לא נאמר תביאנו, וכבר הקשו המפרשים ז"ל הדא למה חזר ה' והודיעו דבר זה מאחר שכבר ידע משה רבנו ע"ה שאינו נכנס לארץ, וכמו שדרשו רז"ל בפרק הלק"ק²² בפסוק עתה תראה אשר אעשה לפרעה, במלחמת פרעה אתה רואה ואי אתה רואה במלחמת ל"א מלכים, ולא מצינו למשה כאן שום עון אשר הטא כדי שיענש בהודעה זו, ואם הכונה הוא להודיע לישראל שמושה אינו מכניסם לארץ כדי שיצטערו בשביל עונם כדכתיב וימרו על ים סוף, מכל מקום הדבר קשה שהרי בעידן הדוחה הדוותא ובשעה זו שהיו ישראל שמהים וטובי לב ונותנים הודאה ושבח לה' על כל

¹⁸ כ"פ רש"י ז"ל במס' ר"ה דף ל' ע"א, וכ"כ תוס' בשבועות דף ט"ו ע"ב ד"ה אין.

¹⁹ מעשר שני פ"ה ה"ב.

²⁰ תויו"ט פ"ס.

²¹ והוא מנמ' סנהדרין דף קי"ט ע"ב ומכילתא.

²² סנהדרין דף קי"א ע"א.

²³ יעו"י ס' עז הדעת טוב ד"ה וישכ ביום ההוא והש"ה הק' ועוד.

²⁴ ס' מדבר קדש ד"ה ויבן לו בית.

מבעלזא ז"ל עמד בענין תקט"ו תפלות אלו, חדא למה זה התפלל משה תקט"ו תפלות דייקא ומה טעם יש בהם, וזאת שנית מדוע בחר משה רבנו ע"ה להתפלל בלשון חנון דייקא והלא יש עשרה לשונות של תפלה²⁶, עוד דקדק רבנו הק' על הא דאיתא בגמ' פסחים²⁷ כי אברהם אבינו ע"ה קרא לבית המקדש הר ויצחק שדה ויעקב בית, מדוע זה שינה כל אחד שם בית המקדש מאבותיו²⁸.

ואמר כ"ק מרן אדמו"ר רב שר שלי
מבעלזא ז"ל לפרש על פי מאמרם ז"ל במדרש והובא ברש"י ז"ל **דבית המקדש של מעלה מכון כנגד בית המקדש של מטה**, והנה בית המקדש של מטה עומד מזהב וכסף ונחשת

אזכרה שם המקום ההוא י"ו יראה אשר יאמר היום בהר י"ו יראה, יאמר היום"ם ב"ה"ר בני' תקט"ו – והב' היא שימושית – יאמר ורבה"ה בני' תקט"ו, ובילמק כתיב ויאל' יאמר' לשון' בשדה' לפנות' ערב' ס"ת בני' תקט"ו, וביעקב כתיב ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים, ב"ת אלהים וז"ה בני' תקט"ו, וזה שאמר לו הקב"ה למשה רב כך אל תוסף דבר אליו עוד בדבר הזה, היינו אל תוסף להפיל עוד תפלה אחת ויאמרנו למנין תקט"ו תפלות כי אזי מוכרח אני לקבל את הפלתי, ונ"ל בס"ד לנרמז בכתוב אלה' פקודי' המשכ"ן משכ"ן העדה', ס"ת בני' תקט"ו, ואלו היה משה מתפלל עוד תפלה אחת כבר היה נכנס לארץ והמסקן לא היה נפקד והבית לא היה נחרב לעולם, ואומרו המשכ"ן משכ"ן כפיילא כבר אמרו חז"ל לפי שעהיד להתמסקן שני פעמים, וכתב רבנו בחיי ז"ל ריש פר' פקודי וז"ל: ולא תשכיל במלות המשקן משקן העדות תמלא בהם רמז למספר השנים שעמד בית ראשון ובית שני, 'המשכן' במספרו עם האותיות ת"כ רמז לבית שני, וכן 'משקן' במספרו ת"י רמז לבית ראשון.

²⁶ יעו"י דב"ר פ"ב, א' – ותנחומא ואתחנן ג'.

²⁷ דף פ"ח ע"א.

²⁸ הביאה הרב לבי יעקב אברבנאל מטורדל בהגדה של פסח 'מעשי למלך' ד"ה חדיר הוא, וכן הביאה בספרו 'בית אולפנא', אשר שמעה מהרב יצחק בנימין מנדלרואו"ז אב"ד לאדלנא, ששמעה בבעלזא מפי זקן מפורסם, ששמע מפי והר"א (?) אב"ד סטריעליסק, שהאז שמעה מפ"ק של כ"ק מרן רב שר שלי' מבעלזא ז"ל. וכן מובא בשם מרן מהר"ש ז"ל בס' משכנות ישראל להרב ישראל יהודה פרץ, בפרשת ואתחנן.

למקננו פה וגו', והיה ראוי יאמר הכתוב ויבן לו בית וסוכות למקנהו, עוד יבואר בס"ד למה קראם הכתוב בשם סוכות ולא מכלאות צאן או גדרות צאן ומה ענין סוכה לבהמות. וכן יבואר בס"ד קושיית המפרשים ז"ל **אומרו ויעקב נסע סכת"ה ועדיין אין שם המקום סכות**, עוד יבואר בס"ד למה סכת ראשון כתיב חסר וסכות שני מלא, עוד יבואר בס"ד למה זה מודיענו הכתוב מה שם קרא יעקב למקום ההוא, ומה לי אם קראו בית או סכות.

ואגב אורחא יתבאר בס"ד מה ראה יעקב אבינו ע"ה שהיה תמיד יושב אהלים לבנות לו בית בהיותו על אם הדרך לבוא אל יצחק אביו ארצה כנען, ולא מצינו כן לא באברהם ולא ביצחק אביו שיבנו להם בתים במקום מושבותם כי יושבי אהלים היו, וכמ"ש באברהם **והוא ישב פתח האהל וגו'**, וכן ביצחק **ויבאה יצחק האהלה וגו'**, ואף ביעקב לא מצינו בכתובים שבנה לו בית בהזירתו לארץ כנען אף שישב שם ישיבת קבע.

ונבא אל הביאור בס"ד בהקדים ד"ק בפסוק ואתחנן אל י"ו בעת ההוא לאמר וגו' אעברה נא ואראה את הארץ הטובה הזה והלבנן וגו' ויאמר י"ו אלי רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה וגו' ובמדרש אמרו אלו היה משה מתפלל עוד תפלה אחת היה מתקבל תפלתו וכבר היה נכנס לארץ ישראל²⁵, והנה כ"ק מרן אדמו"ר רב שר שלי'

²⁵ מובא בס' הגן ודק משה – יוס י"ג, – וכן בס' עיר דוד, ומוזכר לכהן, ויעו"י ס' פני יהושע ברכות דף ל"ב ע"א ד"ה דקש רבי שמלאי מ"ש בזה, וכן הוצא בשמו בס' ליקוטי שושנים למוה"ר מאיר בן מוה"ר לוי מזאלקווי – עמ' ט' ד"ה ואתחנן אל ה' – קצת בשנוי. ובספרי ספר תורתו של ר"מ כתבנו בס"ד לפשר דגם האבות הק' התפללו תקט"ו תפלות ונרמזו בכתוב בתפלה כל אחד ואחד, באברהם כתיב ויקרא

ועוד, וממה עומד בית המקדש של מעלה, ואמר הוא ז"ל שהקב"ה גם כן מתפלל ועל ידי תפלתו העמיד מחנה של מלאכים והומה אחת של בית המקדש, ותבת מחנה בגימט' ק"ג²⁹, ואברהם אבינו ע"ה על ידי תפלתו הוסיף מחנה שניה של מלאכים והומה השניה של בית המקדש ולזה קראו אברהם הר, הר עה"כ בגימט' ר"ו היינו ב"פ מחנה³⁰, ויצחק אבינו ע"ה על ידי תפלתו הוסיף עוד מחנה והומה אחת ולכן קראו שדה, היינו ג"פ מחנה בגימט' ש"ט, ויעקב אבינו ע"ה על ידי תפלתו הוסיף עוד מחנה והומה אחת ולכן קראו בית היינו ד"פ מחנה בגימט' ביי"ת³¹, ומשה רבנו ע"ה על ידי תפלתו הוסיף עוד מחנה ואת גגו של בית המקדש ולזה התפלל בלשון חנון כמנין ואתחנן בגי' תקט"ו, אד"ק ז"ל³².

וכ"ק מרן אדמו"ר מהר"י ז"ל מבעלזא פירש בזה המשך הפסוקים אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה שלמה.

וכ"ק מרן אדמו"ר מהר"א ז"ל הביא על זה מילי דאברהם כ"ק מרן אדמו"ר מהר"י ז"ל שהקשה מהו הכונה שהקב"ה על ידי תפלתו העמיד מחנה של מלאכים, וכי הקב"ה צריך ח"ו למחנה של מלאכים שיעזרוהו להקים הומה אחת, ואמר כ"ק מרן אדמו"ר מהר"א ז"ל משמיה דאברהם ז"ל על פי דאיתא בקדמונים דשם הבנין למעלה בגימט' ק"ג כמנין מחנה, והכונה לשם הבנין שהוא בגימט' מחנה³⁴,

²⁹ יעו"י ברכות דף ז' ע"א מנין שהקב"ה מתפלל וכו', ויעו"י במדקש – ב"ר נ"ו, י' –: עד שהוא שלם עשה לו הקב"ה סוכ"ה והיה מתפלל בתוכה וכו', מובא להלן, ויעו"י זה"ק ח"א דף קע"ב ע"ב.

³⁰ יעו"י מ"ש בזה הקדוש רבי יוחאל מיכל מנעמירוב ז"ל הו"ד בספרו 'שכרי לוחות', מובא להלן.

³¹ יעו"י מ"ש רש"י ז"ל בישעיה – ס"ב ו' – על הפסוק על חומותי ירושלים הפקדתי שומרים' ח"ל: על חומותי ירושלים, רבותינו לרשאהו כמשמעו – מנחות דף פ"ז ע"א – מלאכים המזכירים את ה' על חורבנה לבנותה וכו', ויונתן הרגס 'חומותי' אבות הראשונים, המגינים עלינו כחומה, ע"כ. ולפי ד"ק ה"ל י"ל עוד טעם לשבח למה נקראים האבות הק' 'חומותי', כי האבות הק' הן העמידו חומות בית המקדש של מעלה, והוה שחרגס יונתן: הא על עובדי אצתהך לדיקיא קרתא לירושלם מתקניין ונטריין קדמי וכו', ור"ל הן הן שהעמידו והתקינו את חומות בית המקדש של מעלה ובזכותם גם שומרים המלאכים את חומות בית המקדש, כמוכא להלן.

וכ"ק מרן אדמו"ר מהר"י ז"ל מבעלזא פירש בזה המשך הפסוקים אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה שלמה.

³³ ס' בחר שלמה להרב שלמה זקענר ז"ל אב"ד האלחס, מהדורא הניינא מערכת ב' אות ה'.

³⁴ כ"ק מרן מהר"א ז"ל אמר זה להקדוש הרב אלחנן וסרמו ז"ל הו"ד.

³² ובספרי ...

אד"ק ז"ל³⁵.

הנ"ל שם בדף י"ז וז"ל: ואתחנן גי' תקט"ו, מלמד שהתפלל משה רבינו ע"ה תקט"ו תפילות, ואילו היה מתפלל עוד תפילה אחת היה נכנס לארץ ישראל, ע"כ—

—והוא פלאי, דאיך תלוי הענין העוד בתפילה אחרת היה נכנס משה לארץ ישראל בחיותו מוסף תפילה אחת על מנין תקט"ו—

—ובס"ד יובן בטוב טעם ודעת בשנקדים הקדמה נפלאה מהמקובלים ז"ל —וזכורני כד הוינא טליא שראיתיה— והוא דדקדקו בקרא באיכה אות מ' ממרום שלח אש בו, ודקדקו שלמה דוקא שלח האש ממרום שפירושו מהגג והלא היה יכול לשלוח האש מארבע כותלי בית המקדש, דקדוק ב', למה התפלל משה רבינו ע"ה דוקא תקט"ו תפלות לא פחות ולא יותר, והגם המנין ואתחנן גי' תקט"ו, מכל מקום עדיין צריכין למודעי דהיה יכול להתפלל במנין ואתפלל שהוא יותר במספרו, דקדוק ג', במה שאמרו רז"ל דבית המקדש אברהם אבינו ע"ה קראו הר כדכתיב בהר י"י יראה, ויצחק קראו שדה כדכתיב ויצא יצחק לשוה בשדה, ויעקב קראו בית כדכתיב מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית א'להים, ע"כ, וצריך ליתן טעם לשבח לכל אחד ואחד אמאי בחר כל אחד מהם לקרוא שם אחד בפני עצמו, הלא דבר הוא —וזכורני שיישבו כל זה ופירושהו במנין חומר— והוא בהקדמה נפלאה דהקב"ה כשברא עולמו הניח ק"ג מלאכים להיותם שומרים בבית המקדש, והניחם בכותל אחד מכותלי בית המקדש⁴⁰—

ומענין לענין הנה מקום אתי להביא מה שמצאתי כתוב בשני ספרים בענין תקט"ו תפלות אלו של משה ומובאים משום הקדמונים ז"ל³⁶, האחד הוא ספר 'שער יהושע'³⁷ שכתבה משום המקובלים ז"ל. והשני הוא ספר 'לקוטי שושנים'³⁸ שהביאה משום 'תנחומה'. והנה מקורם לא נמצא לא בספרי הקבלה שבידנו ולא בתנחומא שלפנינו, ועל אף שתוכן דבריהם שוים, מכל מקום אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד ולא ראוי זה כראוי זה ולא ראוי זה כראוי זה, ובפי הנראה לא ממקור אחד יצאו הדברים ומקורו של זה לא זהו מקורו של זה, הצד השוה שבהן ששניהם גם ספר 'שער יהושע' וגם ספר 'לקוטי שושנים' אינם בחישה יד, ולכן אעתיק לשונם מתחלתם ועד סופם ויהיו שפתי ישנים דובבות בעולם הבא.

זוה לשון ספר 'שער יהושע'³⁹: הנה באתי לפרש בס"ד מדרש פליאה שהביא הר' עיר דוד

³⁵ ונ"ל בס"ד דשלקשה שמות הנ"ל נרמזו ככתוב, ה"ר של אברהם נרמזו ככתוב ויכך למסעי' וגו', למסעי' בני' מנין הר, וכמו שאמרו זוהר בראשית 97—מ"ט ע"ב— וז"ת: פתח רבי שמעון ואמר ויכך למסעיו למסעו מדעני ליה מאי למסעיו אלף תרין מטלטלין אינון חד לדידה וחד דשכינתא וגו', וכן הוא בזהר כך 97—פ"ג ע"ב— וז"ת: ויכך למסעיו למפקד אחריה וזכרו, למסעיו למסעו כתיב— יעו' מנחת פי—, מאן מסעו וגו'. שד"ה של יצחק רמזה יצחק בלומרו כתיב שד"ה אשר ברכו י"י, ואיתא בזה"ק כתיב שדה, מאן שדה לא שדה תפוחים שדה לאבנה עלאין סמיכו ליה ומתקנין ליה. ב"ת של יעקב רמזה יעקב בהזכירו ד"פ מנח"ה בני' ב"ת, א' ויחא מן הבא בידו מנח"ה, ב' מנח"ה הוא שבוהה, ג' אכפרה פניו במנח"ה, ד' ותעבר המנח"ה על פניו, ואחר הזכירו ד' פעמים מנח"ה מיד כתיב והוא לן בלילה הואו במנח"ה.

³⁶ בתוספת נופ"ך וספ"ר משלי.

³⁷ להרב יהושע בן הרב חיים מוסאפאויא ז"ל אב"ד אוספאלטורו, נדפס שנת תק"ץ.

³⁸ להר" אברהם מאיר יודי ז"ל, נדפס בירושלים שנת תרכ"א.

³⁹ 97 ק'— ק"א.

⁴⁰ ונ"ל בס"ד טעם על מנין ק"ג מלאכים דייקא, עס מה שכתב רבינו האר"י ז"ל ע"פ זהר תרומה בענין הש"י עולמות סהם ר"ז עולמות כמנין אר"ר מסטרא דימינא, וק"ג עולמות כמנין מנח"ה בסטרא דשמאלא, ואלו ה"ג עולמות מסטרא דשמאלא הם מספר מנח"ה לפי שהם מתעוררים אחר חלות היום, ועל לא זמן לכותא דמנחה יצחק תקין ליה בנין דלינא שריא בעלמא, והן צעון גדלה

שומריין, לזה חשב בדעתו לעשות תיקון לזה, דהיינו להוסיף מדיליה עוד ק"ג מלאכים ולהניחן על הגג, ובה לא היה שום פחד לשיחרב הבית המקדש, ומהאי טעמא התפלל דוקא תקט"ו תפלות דכן עולה החשבון בדקדוק תקט"ו, ולא נתקבלו תפלותיו מטעם דאם היו תפלותיו עושין פעל אז בית המקדש לא היה נחרב וה"ו היה שופך חמתו על ישראל הלילה, ולא נתקבלו תפלותיו משום טובתן של ישראל, עב"ד הקדושים זיע"א. עכ"ל ספר שער יהושע.

וזה לשון ספר לקוטי שושנים⁴²: ואתחנן אל י"ו בעת ההוא לאמר, אמרו ז"ל שמשה רבנו ע"ה התפלל תקט"ו תפלות כמנין ואתחנן, ואמרו ז"ל למה תקט"ו לא פחות ולא יותר -

-אלא יובן במ"ש ז"ל כיון שבנה שלמה המלך ע"ה את בית המקדש שלח הקב"ה ק"ג מלאכים מצד מערב שיהיו שומרים את בית המקדש, כמנין מונה, כיון שראה אברהם אבינו ע"ה ברוח הקדש, אמר לפניו רבש"ע ב"ב יש לי זכות שתשלח ק"ג מלאכים בשבילי, ועל זה קרא לבית המקדש הר שנאמר בהר י"ו יראה, ה"ר בגי' ע"ה"ב ר"ו -

-כיון שראה יצחק אבינו ע"ה, אמר לפניו רבש"ע היה זכות לאבי אברהם שתשלח בשבילי ק"ג מלאכים, אני גם כן יש לי זכות שתשלח ק"ג מלאכים בשבילי, בשביל זה קרא לבית המקדש שדה שנאמר ויצא יצחק לשוב בשדה, שד"ה בגי' ש"ט, שאמר יצחק השרה שהוא בית המקדש יחרב ביד איש שדה שהוא עשו שנאמר ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה -

-וכיון שראה יעקב אבינו ע"ה, אמר רבש"ע בשביל אברהם ויצחק שלחת לכל אחד ק"ג מלאכים, בשבילי גם כן תשלח ק"ג מלאכים,

-וכשבא אברהם אבינו רצה גם הוא לזכות משלו ועל ידי מעשיו הטובים רצה להניח שומרים מדיליה שישמרו כותל ב' מבית המקדש, ולזה קראו ה"ר דהר גי' ר"ו, דהיינו ק"ג מהקב"ה וק"ג מאברהם אבינו הרי בין כולם הם ר"ו גי' של תיבת הר עם התיבה, וכשבא יצחק רצה גם הוא לזכות ולהניח ק"ג מלאכים מדיליה על ידי מעשיו הטובים, והניחם בכותל ג' של בית המקדש ובין כולם גי' ש"ט בגי' שד"ה בדקדוק, לכן קראו יצחק שדה, וכן יעקב אבינו ע"ה הוסיף מדיליה עוד ק"ג מלאכים והניחם בכותל ד' של בית המקדש ומספר כולם הם כמספר בית, לכן קראו לבית המקדש בית -

-באופן דלא היה אפשר בשום צד ואופן שבעולם לבא היוק לבית המקדש מארבע כותלי הבית כיון דכל ארבע הכתלים היו מסובבים מק"ג מלאכים שהיו שומרים, לא נשאר תו מקום פנוי לחזיק אלא מקום הגג, לזה דייק קרא וקאמר ממרום שלח אש בו' דהיינו מהגג דוקא⁴¹ -

-והנה משה רבינו ע"ה חשב מנין זה, דהיינו שעדיין הגג היה מפורכן שלא היו בה

קטיגוריא וגבר אויב אחר אשר פנה היום ונטו כללי ערב וקדיו לתחבר בי מקדשא ותחוקד היכלא, ולכן ילחק למדתו פחד ילחק תיקון תפלת מנחה עם למדומי חמה כדי לעורר מלת הדין שיהא ביכולת להכניעם ולבטל כל המקטריגים, וזהו שנאמר ויקח מן הבא צידו מנח"ה לעשו אחיו, להמנחה ה"ס ק"ג עולמות מסטרא דשמאלא שיהא הגבורה, ולפי שעשו נמשך מן הגבורות לכן נתן לו יעקב חלקו משם ושלח לו דודון דוגמתה השעיר המשקלח ועל ידי זה יניח מלקטרג על ישראל, ולעמיד לענת תמוט גבל הקליפה וימתקו אלו ק"ג עולמות מסטרא דשמאלא למניה נפק ההוא חשך לחשיך אנפי עלמא, והיה לענת ערב יהיה אור"ר וקדיו לתכפייא שמאלא ולא יכלא לשלטה ולחיות מנח"ה יחזרו לאחיות נמח"ה ב"ב ואז יטבו יעקב אבינו ע"ה גם בק"ג עולמות אלו ולא יהיה לעשו שום שליטה ולחיות בהם, וזה נ"ל בס"ד טעם נכון על מספר ק"ג מלאכים השומרים על בית המקדש כדי להכניע אלו ק"ג עולמות מסטרא דשמאלא שלא יתחריבו בי מהקדשא, וזה לעומת זה עשה הא"ל להים⁴¹ ואכן אמרו חז"ל ביורשלמי יומא - פ"ח ה"א - דבבית ראשון יתחריבו נבוכדנצר רק את התקרה אבל הכותלים הגיח, ועו"ר ש"ס פרה פ"ג מ"ג בסופו, ובתוספות יו"ט סס.

⁴² בפרשת ואתחנן.

ואיני מקבל את תפלתך⁴⁴—

—וזה שאמר ירמיה הנביא ממרום שלח אש בעצמותי וירדנה, ממרום של בית המקדש שהוא אוירו שהתפלל משה רבנו ע"ה שחקב"ה ישלח ק"ג מלאכים ויהיו שומרים אותך, וחקב"ה לא קיבל תפלתו, ומאותו מקום שלח אש בעצמותי, וזה שאמר דוד המלך ע"ה נורא אלהים ממקדשיך א"ל ישראל הוא נותן עוז ותעצומות לעם ברוך אלהים⁴⁵, ע"כ תנחומה, עכ"ל ספר לקוטי שושנים⁴⁶.

⁴⁴ ו"ל בס"ד נרמז בכתוב בנבואת אלדד ומיידל 'משה מת ויהושע מנסי', והנה בנבואת נזכר בכתוב ד"פ מחנ"ה, א. ויאלרו שני אנשים במחנ"ה, ב. ויתנבאו במחנ"ה, ג. ויאמר אלדד ומיידל מתנבאים במחנ"ה, ד. ויאמר משה אל המחנ"ה, ותבות אלדד ומיידל בנ"י ק"ג כמניו מחנ"ה, ה"פ מחנ"ה, יעו"י ס' מדבר קדש לכ"ק מרן רב שר שבו' מבעלזא ז"ל פר' בהעלותך ד"ה ח"י ויאלרו שני אנשים במחנה. עוד נ"ל בס"ד לכן נקראו כלן כנוני אלדד ומיידל ולא בשמם אלידד בן כסלון והמנאל בן שפטן כליהיא במדרשות, כדי להורות אל זה הענין שנבואת היתה בענין המחנ"ה של משה ללא נתקבלה תפלתו ויהושע הוא המכניס את ישראל לארץ, וזהו שענהו משה זמני יתן והיה כל עם י"י נביאים כי יתן י"י את רוחו ועליהם, לנבואה אין לו שחר, וכמו שהקשה האלשיך הק' וז"ל: גם אומרו כי יתן י"י את רוחו עליהם, האם קשה היה עליו שיאלל מן הרוח אשר עליו והלא הוא משוך דרכו יהיה הוא עבור השפע, ואין כריך לומר שלל יחסר לו אלל ארבעה ירבה לו מאל, ע"כ. ולפ"ד הנ"ל נישא שפיר וזהו אומרו ומי יתן וגו', ומי יתן בגי' תקט"ו, ור"ל מי יתן ויקובל בקשתי 'אעבדה נח' וגו' הוא התפלה התקט"ו ואז הבית יהיה בית של אש בית רוחני אשר כוננו ידך ה', ואז יקום יעוד הכתוב והיה אחרי כן אשפור את 'רוחי' וגו' ונבאו בניכם ובעותיכם וגו', וכמ"ש ז"ל במדרש - במ"ר ט"ו, כ"ה - אמר הקב"ה בעולם הזה היחידים נתנבאו אבל לעתיד לבוא כל ישראל נענין נביאים שנאמר והיה אחרי כן אשפור את 'רוחי' וגו' ונבאו בניכם ובעותיכם וגו'.

⁴⁵ יעו"י ב"ר ס"ט, ז.

⁴⁶ ובס' מגלה עמוקות פרשת וילא - ד"ה במסורה ד"פ והנה ה' - כתב וז"ל: 'כי תמכה ימיניך ר"ת בית, שראה יעקב ד' מחנה שכינה, ועליהם אמר אין זה כי אם ב"ת ח"לחים, כי מן ד' מחנ"ה שכלולה כל מחנה מן ק"ג כליהיא בזהר פר' תרומה וגו' נהיאל כביא שדרש כי נר מלוא ותורה אור שהם ב' מחנות מן חסד ורחמים כל אחד כלול מק"ג כמנין מחנ"ה, ועל זה אמר להנחיל ארבעי יס וכו', ועל ארבע מחנה שכינה אמר אין זה כי אם ב"ת ח"לחים וכו', יעו"י.

בשביל זה קרא לבית המקדש בית שנאמר ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים, ב"ת בנ"י תי"ב, מחנה מן שכינה, מחנה מן אברהם, מחנה מן יצחק, מחנה מן יעקב, סביבו כל ארבע פינות הבית המקדש, ד"פ ק"ג בנ"י ב"ת⁴³—

—ביון שראה משה רבנו ע"ה, אמר רבש"ע אני איני חסר מהאבות בשבילי גם כן תשלח ק"ג מלאכים, ובשביל זה קרא תקט"ו תפלתו, ק"ג מן שכינה, ק"ג אברהם אבינו ע"ה, ק"ג יצחק אבינו ע"ה, ק"ג יעקב אבינו ע"ה, ק"ג משה רבנו ע"ה, זה נעשה תקט"ו כמנין ואתה נתן—

—וזה שאמר הקב"ה למשה רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימ"ה וצפנ"ה ותימנ"ה ומזרח"ה וראה בעיניך כי לא תעבר את הירדן הזה, ר"ל תראה בארבע פינות בית המקדש כל אחד יש לו ק"ג מלאכים, ואם אקבל תפלתך ואשלח גם כן בשבילך ק"ג מלאכים היכן אניה אותם, לא על הגג, גלוי וידוע לפני שישאל הוטאים ואני רוצה לשפוך חמתי בבית המקדש, אם כן באיזה צד אני יכול לשפוך חמתי בבית המקדש שיהיה תקנה לישראל, לא יש לי מקום אלא על הגג, ואם אשלח בשבילך ק"ג מלאכים וישמרו את אויר בית המקדש איני יכול לשפוך את חמתי בבית המקדש ומזכרה אני שאכלה את ישראל,

⁴³ ומה שקבל הקב"ה ק"ג מלאכים ללד מערב, י"ל בס"ד על פי אמרם ז"ל בנחרא - 77 כ"ה ע"ה— לשכינה במערב, ולפי זה י"ל להמלאכים של אברהם היו שומרים בלד דרום למדתו הוא חסד והוא בימין וכמנונו בפסוק ויעתק משם ההר"ה מקדס לבית ח"ל, ולזה כל ימיו היה הלון ונסוע הגבה - יעו"י ס' שעני לדק בהקדמה— ושל יתחק בלד לפון למדתו גבורה הוא מסטרא לשמאל ונרמז בפסוק מלפון זהב יאתה, מנאל אברהם ויתחק שומנין מן הללדני דרום ולפון, ויעקב שמדתו הוא ת"ת והוא הממוטע בין חו"ג שומר באלמע שהוא אל מזרח וכן ת"ת במזרח, וה' הטוב יכפר בעל.

והמפרשים ז"ל⁴⁷ הקשו כבר למה לא קרא שם המקום על שם הבית שבנה לנפשות והיה ראוי יעשה העיקר עיקר והמפל מפל ויקרא שם המקום **בית יעקב** או **בית ישראל** ולא לקרות שם המקום סוכות על שם המקנה שהוא המפל, וכמו שמצינו במשה רבינו מהימנא שהוכיח לבני גד ובני ראובן על שהקדימו מקניהם לטפס, עוד יש להתבונן מאי אשמעינן קרא בזה שיעקב בנה לו בית ועשה סוכות למקנהו, וחלא זהו דרך העולם לבנות לעצמו בית ותפארת אדם לשבת בית כתיב, וכן הוא הדרך לעשות רפת לבקר ודיר לצאן והוא הכרחי לשמרם מלמטים וחיות רעות.

ובס"ד יבואר להלן דיוקו של כ"ק מרן אדמו"ר רב שר של' מבבלזא ז"ל⁴⁸ על שבבית כתיב ויבן ובסכת שעשה למקנהו כתיב עשה, וגבי בני גד ובני ראובן מצינו לשון בנין גם במקנה, וכמו שאמרו גדרת צאן נבנ"ה למקנהו פה וגו', והיה ראוי יאמר הכתוב ויבן לו בית וסוכות למקנהו, עוד יבואר בס"ד למה קראם הכתוב בשם סוכות ולא גדרות צאן, וגם מה ענין סוכה לבהמות. וכן יבואר בס"ד קושיית המפרשים ז"ל אומרו ויעקב נסע סכת"ה ועדיין אין שם המקום סכות, עוד יבואר בס"ד למה סכת ראשון כתיב חסר וסכות שני מלא, עוד יבואר בס"ד למה זה מודיענו הכתוב מה שם קרא יעקב למקום ההוא, ומה לי אם קראו בית או סכות.

ואגב אורחא יתבאר בס"ד מה ראה יעקב אבינו ע"ה שהיה יושב אהלים לבנות לו בית אבנים בהיותו על אם הדרך לבוא אל יצחק

ובס"ד זכינו להוסיף בזה עוד דברים, חדא יש להתבונן כי לפי ד"ק שכל אחד מהאבות הק' קרא שם בבניית החומה לפי סדר מנין החומה שהוסיף בסדר המדרגה, נמצינו למדין כי קריאת השם הוא הכרחי לבניית החומה ובלי קריאת שם לא היה באפשרות לבנותו, מעתה הל עלינו חובת הביאור היכן מצינו קריאת שם בחומה הראשון שכביכול בנאיה, וכמו כן בגג שבנאיה משה ע"ה היכן מצינו שמושה קרא שם לגג, כי אם נפשך לומר שמושה רבינו ע"ה בנה הגג בלי קריאת שם, אזי גם האבות הק' אברהם ויצחק היו יכולים לבנות את החומות בלי קריאת שם הר ושדה, והדרא קושיא לדוכתה למה לא קראוהו בית.

עוד יש להתבונן בדברי קדמוננו ז"ל אשר גילו לנו מו הם אלו אשר בנו את החומות ואת הגג למקדש של מעלה, אך העלימו מאתנו מי עשה את הרצפה למקדש של מעלה, והרי כל העוסק בעבודה מעבודת המקדש צריך שיהא עומד על הרצפה ואין עבודה במקדש מבלי רצפה, וכל שיש במעלה יש במטה, וכן לאידך גיסא כל שיש במטה יש במעלה ומקדש של מטה הוא דוגמת מקדש של מעלה ויהדו יהיו תואמים כתאומי הצב"ה, ומיבאל כהן גדול אין יכול להקריב על מזבח של מעלה אלא אם כן יש לו רצפה.

ולבא אל הענין נקדים לבאר בס"ד מקראי קדש בפרשת וישלח וז"ת: ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת על כן קרא שם המקום סכות ויבא יעקב של"ם עי"ר שכ"ם וגו' עד ויקרא לו א"ל א"להי ישראל.

⁴⁷ יעו" ס' עץ הדעת טוב ד"ה ושכ זיום הסוא והשל"ה הק' ועוד.

⁴⁸ ס' מדבר קדש ד"ה ויבן לו בית.

מול כסא, בנימ מול בנימ, מחנות מול מחנות
כו, וכנרמו בפסוק ששם עלי' שבמים וגו'.⁵²

ומעתה יתפרש הכתוב ויעקב נסע סכתה
כמין היומר, והוא כי סכת"ה היא צירוף סכת ה'
היא סוכה עלאה סכת שלם, וכמו שאמרו
בזה"ק ויעקב נסע סכתה דא מחימנותא עלאה,
והיינו לקשר קשרא דמחימנותא רזא דתרין
שמהיק, כי סוד סוכה היא תרין שמהן כ"ו ה"ם
–הוי"ה אדנ"י– יהוד קב"ה ושכינתיה, והוא
הסוכה שעשה לו הקב"ה עד שיהיה הבי"ת
שלם כנ"ל, וסכתה מרמו על היחוד כידוע, ואז
באותו פרק זכה יעקב וגמר בנין החומה
הרביעי לסכת–ה היות הסוכה בית קבוע למהוי
בית דירה ליחד קב"ה. ונ"ל בס"ד דגם סיככה
בסכך מעליה,⁵³ וכמ"ש בעל הרוקח ז"ל⁵⁴ וז"ל:
סכתה, סכת, סכות, כנגד ד' דפנות לסוכה,
וכתב תחלה סכת"ה, לסכך, ע"כ⁵⁵.

ומעתה רוחא לן שמעתתא בגמ' שלחי
פרק הרוואה⁵⁶ וז"ת: ואמר רבי אבין הלוי מאי
דכתיב יענך י"י ביום צרה ישנכך שם א"לחי
יעקב, א"לחי יעקב ולא א"לחי אברהם ויצחק,
מכאן לבעל הקורה שיכנס בעביה של קורה,
ע"כ. והמפרשים ז"ל נתקשו בזה למה זכה
יעקב אבינו ע"ה ליקרא בעל הקורה יותר
מאברהם ויצחק⁵⁷, ולפי ד"ק הנ"ל דיעקב גם

אביו ארצה כנען, ולא מצינו כן לא באברהם
ולא ביצחק אביו שיכנו להם בתי אבנים במקום
מושבותם כי יושבי אהלים היו, וכמ"ש
באברהם והוא ישב פתח האהל וגו', וכן
ביצחק ויבאה יצחק האהלה וגו', ואף ביעקב
לא מצינו שבנה לו בית אבנים בהזירתו לארץ
כנען על אף שישב שם ישיבת קבע.

ונ"ל בס"ד על פי מאמרם ז"ל במדרש⁴⁹
וז"ת: רבי ברכיה בשם רבי הלבו אמר עד
שהוא שלם עשה לו הקב"ה סוכ"ה והיה
מתפלל בתוכה שנאמר ויהי בשלם סוכו
ומעונתו בציון, ומה היה אומר יהי רצון
שאראה בכנין ביתי, ע"כ. הא קמן שכביכול
קרא לחומה שבנאיה בשם סוכה, וסוכ"ה עם
צירוף י"ב אבני החומה – שהן כנגד י"ב
שבמים – בגי' מהנה, וכמו שאמרו בזה"ק סדר
לך⁵⁰ וז"ל: אל מקום המזבח אשר עשה שם
בראשונה וגו', מאן עשה ומאן מזבח⁵¹, אלא
אשר עשה שם דא קב"ה דאיהו עבד תמן האי
מזבח ואתקין לה על תריסר אבנין כנגד י"ב
שבטי י"ה וגו' ומזבח דא עשה שם בראשונה
כד אתברי עלמא עלאה, ורמוזה יעקב באומרו
מחנה א"להים זה ויקרא שם המקום ההוא
מחנים, מחנה א"להים ז"ה בגי' י"ב, ור"ל
מחנה א"להים ז"ה על י"ב שבטי י"ה, מחני"ם
הן שני מחנות, שנים שהן אחד, מחנה מול
מחנה, כי מחנה ישראל הוא דוגמת מחנה
א"להים וכל אשר יש כמעלה יש במטה, כסא

⁴⁹ ב"ר נ"ו, י.

⁵⁰ ח"א דף פ' ע"א.

⁵¹ פי' הוקשה להם ז"ל למה הזכיר שם אכרס כסופא דקרא
בלומרו ויקרא שם אכרס וגו', והכי קרא בלכרס קא
משמע, והיה די ילמך ויקרא שם בשם י"י, ומדהזכיר שם
אכרס כסופא דקרא משמע דאשר עשה שם דכתיב ברישא
הפסוק הענין ולח קאי על אכרס, ולזה שאל מאן עשה ומאן
מזבח, וקאמר אלח אשר עשה שם דא קב"ה וגו'.

⁵² זה"ק ח"א דף כ"א ע"ב.

⁵³ לסוכה בלא סכך לא מתקרייא סוכה, כפי' ז"ל.

⁵⁴ פירוש הרוקח עה"ת פר' וישלח.

⁵⁵ ונ"ל בס"ד לנרמו ככתוב ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית,
בי"ת הוא מנין ד"פ מחנה כנגד החומה הרביעית, ויבין ל"ו
בי"ת – בחסרון א' – בנימט' תחט"ו מנין ה"פ מחנה כנגד
הסכך, ואלו לכונה זו קרא יעקב שם המקום ההוא מחני"ם,
ר"ל שעיקב השלים ב' פעמים מחנה"ה שעדיין היו חסרים
לגמר בנין הבי"ת.

⁵⁶ ברכות דף ס"ד.

⁵⁷ יעו"י ס' סמיכת חמשים ברכות שם ד"ה יבא בעל הקורה.

לשכינה ב' מהינות בהלכתן וג' אפילו טפח והוא סוד ה"א, ויצחק תקן תפלת מנחה דא מחנה ג' ק"ג, נמצא לאברהם ב' מחנות ב' פעמים מחנה עולה ר"ו איהו מנין ה"ר וא' יותר הוא הטפה השלישי, ויצחק ג' מחנות ג' פעמים מחנה עולה בית, וזהו ענין של סכה מדריונות יעקב יצחק אברהם, כי ליעקב ד' מהינות צורת ס, וליצחק ג' מהינות צורת כ, ולאברהם צורת ה, וזהו כל האזרה בישראל ישבו בסכות, ר"ל אברהם שנקרא אזרה ועמו יצחק ויעקב כדאיתא בזוהר פ' אמור, ע"כ⁶³.

והנה אמרו חז"ל בגמ'⁶⁴ על הכתוב בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר, נשבע הקב"ה שלא יבנם לירושלים של מעלה עד שיבנם בירושלים של מטה, ועל כן אברהם ויצחק שבזכותם לא היה עדיין השראת השכינה בזבול, ובית המקדש שלמטה אינו מקושר עם שלמעלה, דהא שלמעלה חסר שכינה ולכך אין קיום לשלמטה, מה שאין כן של יעקב⁶⁵, ומעתה שיעקב אבינו ע"ה גמר את בנין הבית יהי בשלם סוכו מוקפת מד' רוחותיה, וגם מסוככת בסכך שעליה ואתנמיר מכל סטרין דלא יקרב ביה ערל ומסאבא בגין דלא יסאב מקדשא, ושרתה השכינה במקדש של מטה, ובכן בהיות יעקב הממשיך לשכינה למקדש של מטה, לזה זכה יעקב והוריד השכינה ממועון לזבול ששם מקדש של מעלה בנוי כדאיתא

סיככה בסכך ניהא שפיר מה שיעקב נקרא בעל הקורה כיון שקורה את הבית גם בסכך מעליה⁵⁸.

ונ"ל בס"ד דעליהם אמר שלמה קורות בתינו ארזים וגו', ודרשת חז"ל ידוע⁵⁹ ודברי תורה כפטיש ופוצץ סלע, הנה לא אמר 'קורות בתינו ארזים' אלא 'קורות בתינו ארזים', ור"ל מאלו הארזים אשר נטע יעקב אבינו כמצרים מהן עשה סכך וקירוי אל הבית הזה⁶⁰, וזהו שאומר הכתוב ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית, ומעתה יהי בשלם סוכו בית קבוע וגמור בכנין וגם מסוכך בסכך, וכמו שאמרו בתיקונים⁶¹ ורזא דמלה ויבא יעקב שלם וגו' מיד ויבן לו בית דא סוכה כמד"א ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית.

ואחר ימים שבתבתי מאמר זה אָנָה ה' וּבֵא לִידֵי סַפֵּר שִׁבְרֵי לִוְחֹת מִהַקְדוּשׁ רַבִּי יִחְיָאֵל מִיבֵל מִנַּעֲמִירוּב ז"ל הו"ד⁶², וראוי להביא בכאן את לשון קדשו וז"ל: ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה"ה א"להים זה ויקרא שם המקום ההוא מחנ"ם, ענין ג' מחנות, כי אברהם קרא לבית המקדש הר ויצחק שדה ויעקב בית, וכתוב מי לך כל המחנה הזה וכו' ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית וכו', הענין, כי השמים והארץ בהבראם בה"א בראם באברהם, כי אברהם עשה אהל

⁵⁸ ורמז נכון לזה, הנה בע"ל ה'קור"ה כלי ה' השמוע בני' כמנין ב"ה וא' יתר כנגד הסכך. עוד בלשון אחר הנה העובי הוא רמז אל המילוי כי מילוי הוא עובי האות – יעו"י ס' בנייה כדכות דף ס"ד ע"א – והנה אותיות קור"ה במלואם כזה ק'וף ויו' ר'יש ה"א, וכן במילוי כזה ק'וף ו'או' ר'יש ה"א, המילוי לבדו עולה מספר ב"ה וא' יתר כנגד הסכך.
⁵⁹ יעו"י יומא דף ל"ח ע"א.
⁶⁰ יעו"י להלן מה שכתבנו בזה.
⁶¹ דף ק"ז ע"ב.
⁶² נהג עקדה"ש שנת ה"ת.

⁶³ והחיד"א ז"ל בספרו דבש לפי – מערכת ס' אות ל"ג – הביאה משום ס' כ"י קדמון וז"ל: סכה, בחינה ע"מה רמז אופני המחילות כו', וכוז סכה, רמז מה ש'אמרו ז"ל שלעתיד לבא יתן כסא הכבוד על 'סיני' כ'רמז' 'חור ר"ת סכ"ת, ס' כ"י קדמון.
⁶⁴ תענית דף ה' ע"א.
⁶⁵ ס' ישמח משה פר' פקודי בהפטרה.

במדרש⁶⁶.

שיהו משתעבדין בד' מלכויות וכו', וכמו שאמר יעקב הן עוד היום גדול שהוא רומז לגלות חמר והארזך הזה⁷², ומקדש אקרי משכן דומין לאתמשכנא בחובייהו דישראל והבית יחזור להיות סוכה זה פעמיים, לזה למקנהו 'עשה' סכת.

ויובן היטב בס"ד בהקדים מאמר הזהר הק' פר' תזריע⁷³ וז"ת: תאנא בכמה דרגין אתקרי בר נש, אדם, גבר, אנוש, איש, גדול שבכולם אדם. והנה ידוע מס"ק כי השם אנוש מורה על דרגה התחתונה והפחותה אשר בבני האדם, והנה איתא בספרים הק' כי ישראל כשעושיין רצונו של מקום נקראין בתאר המעלה אדם, אך כשהן גולין לסכת הטאם לצירוף ולהתם הטאת יורדין ממדרגת אנוש ונמשל ככהמות נדמו ונקראין צאן, וכמו שאמרו חז"ל בגמ'⁷⁴ מן הבהמה, להביא בני אדם שדומין לבהמה, וכן אמרו ז"ל במדרש⁷⁵ על הפסוק ורוח הבהמה הורדת וגו'⁷⁶.

וזהו אומרנו: ולמקנהו עשה סכת, למקנהו"ו בא ברמזיה על הדורות העתידין לצאת מומנו לכשיהיו בגליות שאז הם נקראין צאן כנ"ל⁷⁷, עשה ר"ל תיקון⁷⁸, סכת חסר בגי'

ומענתה שיעקב אבינו ע"ה בחיר שבאבות שלם בתכלית בכל מכל כל וכדכתיב ויבן לו בית וגו' ויבא יעקב של"ם עי"ר שכי"ם, ומובא בס"ק של"ם בגי' ש"ע, רומזו לש"ע נהורין⁶⁷, עי"ר בגי' ר"פ, היינו שביטל פ"ר דינין הקשין, שכי"ם ר"ת ש"ם כבוד מלכותו⁶⁸, ונקרא שמו על ידי הקב"ה בתאר המעלה והנכבד ישרא"ל, ואמר רבי אלעזר הקב"ה קראו ליעקב א"ל וכדכתיב ויקרא לו א"ל, א"לוי ישראל⁶⁹. ויבין ב"ת בגימט' ת"ף, היינו שביטל כח הקליפות שהם מספר ת"פ מחנות, וכדאיתא בתיקונים⁷⁰ וז"ת: ואימתי יהיה עמודא דאמצעותא שלים, כד אתחבר בשכינתא הה"ד ויעקב נסע סכותה ויבן ל"ו ב"ת וגו'.

ומענתה כיון שכן היה ראוי באמת יקרא יעקב שם המקום בית, אמנם יעקב ברוח קדשו ראה שעתידין בניו להגלות לבין האומות, וכמו שאמרו חז"ל ברבות סדר אמור⁷¹ כי במראה הסולם הראה לו הקב"ה ליעקב שרי אומות העולם של בבל ושל יון ושל מדי ושל אדום האריך הן עולין ויורדין, ואמר לו הקב"ה ליעקב אף אתה עלה וכו', באותה שעה נתיירא יעקב אבינו ואמר שמה ה"ו כשם שלאלי יש ירידה אף לי כן, אמר לו הקב"ה ואתה אל תירא אם אתה עלה אין לך ירידה עולמית וכו', אמר לו הקב"ה אלו האמנות ועלית עוד לא ירדת, ועכשיו שלא האמנות ולא עלית עתידין בניך

⁷² יעו"ו זה"ק ח"ג דף ע"ר ע"א.

⁷³ ח"ג דף מ"ח ע"א.

⁷⁴ חולין דף ה' ע"א.

⁷⁵ קה"ר ג', כ"ז.

⁷⁶ יעו"ו דל"ק יחזקאל ל"ד, ל"א - וס' הליקוטיוס תהלים ל"ב - ושל"ק פר' ויאל חלק תורה אור אות ה' - ובספרי ספר משקלי האותיות - מערכת ב"ה ערך בניס - פרשנו בזה בס"ד מאמר המדרש הנפלא בספר' תרומה - פל"ד ג' - וז"ת: אמר הקב"ה לישראל אחס לאני רועה כו', אחס כרס ואני שומר כו', אחס בניס ואני אביכס כו'.

⁷⁷ יעו"ו אלשיך הק' ד"ה ויאמר נסעה ונלכה.

⁷⁸ כמו כי שעת ימים עשה י"י, וכן הבקר אשר עשה, פי' תיקון.

⁶⁶ ב"ר י"ט, ז'.

⁶⁷ יעו"ו ס' מגלה עמוקות פר' ושל"ת.

⁶⁸ ש"ס בגי' הוי"ה ע"י.

⁶⁹ מגילה דף י"ח ע"א.

⁷⁰ תי' י"ג, דף כ"ט ע"ב.

⁷¹ ויק"ר כ"ט, ב'.

ועל פי ד"ק הנ"ל נראה לפרש בס"ד הא דאיתא בפרק גיד הנשה⁸³ אמר רבי יהושע בן לוי מלמד שהעלו אבי"ק מרגלותם עד כסא הכבוד, והמפרשים ז"ל האריכו בפירוש מאמר זה, ועל פי ד"ק הנ"ל נ"ל בס"ד הכונה בזה שיעקב אבינו ע"ה היה עסוק באותה הלילה במחנה"ה שלו בבנין כותל הד' לסוכ"ה לעשותה בית קבוע מוקף מוד' רוחותיה, וכנרמוז בפסוק והוא לך בלילה ההוא במחנה"ה ומיד כתיב ויקם בלילה הוא וגו', ואם כן לינה זו אינו יודע מה הוא⁸⁴, וגם כי וילן זה נראה כיתר שהרי נאמר כבר לעיל וילן שם בלילה ההוא וגו', ושתי לינות למה לו.

ועפ"ד הנ"ל נראה שפיר והיינו שיעקב היה עסוק בלילה ההוא במחנה"ה שלו לבניית כותל הרביעי לסוכ"ה, ולזה נאבק עמו שרו של עשו למנוע ממנו את גמר בנין דופן הרביעי לסוכ"ה⁸⁵, וזהו ויאב"ק איש עמו עד עלות השחר, אב"ק בגי' מחנה, ויאב"ק בגי' כסא הכבוד, השחר⁸⁶ בגי' תקט"ו, ובא הרמוז בזה ויאב"ק, בזה וי על אבק שהגיע עד כס"א הכבוד⁸⁷, שלא היה בכחו למנוע בעד יעקב את גמר בנין הסוכ"ה, וזהו שאמרו בזה"ק⁸⁸ מהו כסא כבוד ינהילם, זה יעקב אבינו דעיבד ליה ברסי יקר בלחורוי וגו', ונ"ל בס"ד דלכונה זו קרא יעקב שם המקום ההוא מחני"ם, ר"ל שהשלים ב"פ מחנה"ה שהיו חסרים עדיין לגמר

חיבר שם הוי"ה באל"ף שהיא בגי' ז"א כמו סוכ"ה, וב"פ סוכ"ה מורה על יחוד והתקפות באין שיעור.

⁸³ חולין דף ל"ג ע"א.

⁸⁴ ס' מדבר קדש ל"ה ותעצר המנחה, ויעו' רמז"ן ז"ל מה שפירש הכונה בזה הכתוב.

⁸⁵ ד"פ סוכ"ה בגי' עשו.

⁸⁶ עב"כ.

⁸⁷ ש"ה הק'.

⁸⁸ ח"א דף ל"ז ע"ב.

ת"ף, וכידוע מס"ק כי שם השמירה הוא עשיו"י ומספרו ת"ף⁷⁹, והכונה כי למקנה"ו היינו בניו וזרעו אחריו תיקן והכין להם סכות לכשיגלו בראש גולים אלו הדורות שיחיו אחר החורבן בגין לשיזבא לון מן ס"מ ובת זוגיה היא לילי"ת הרשעה הרוכבת על ת"ף מחנות, שיחיו הסכות להם למגן ולמחסה ויהיה להם קיום בהיותם בגליות⁸⁰, וכיון דיתבי בסכות הא אשתויבו מן מקטרגא, דסכה היא אימא עילאה לסכא עליהו כאימא על בנין⁸¹, ולזה דייק הכתוב ואמר ולמקנהו עשה סכת.

ואומר הכתוב על כן קרא שם המקום סכות מלא בוא"ו לשון רבים, והכונה שהתקין להם סכות לכל ד' הגליות שיחיה להם קיום בהיותם בגליות, וכמו שאמרו בזה"ק ולמקנהו עשה סכת, שאר סכת לנטרא לון, וי"ל עוד שהכתוב רומז כאן לסוד יחוד כנ"י עם דודה, ור"ל הן עתה בגלות סכ"ה חסר ואין יחוד אלא בזמנים ידועים ולזה כתיב סכת חסר, אמנם לעתיד כשיקים לנו את סכת דוד הנופלת אזי יהיה סוכ"ה מלא בוא"ו יחוד הוי"ה באדנ"י והיו לאהדים ביהוד השלם ולא מתפרשין דא מן דא לעלמין, וכדכתיב על כן קרא שם המקום סכות מלא בוא"ו⁸².

⁷⁹ ויאל מר"ת של התבות שאחר השמות בזמור אשא עיני, והו' עושה, שומד, ללך, ישמרך, ישמר, שהוא בגי' הכי הו', גם ה' מלכאים השומרים 'עזריאל' 'שמריאל' 'לדקיא"ל' 'יופיאל' 'יהוא"ל', ס' מגלה עמוקות פ' ויאל.

⁸⁰ רומזה יעקב באומרו ואני אתנהלה לנשתי לרגל המלכ"ה אשר לפני ולרגל הילד"ם עד אשר אבא' אל' אלני' שעיריה' ס"ת אליה, אב"א עולה ד', רמז לאחר ד' גליות יבא אליה - בעל הטורים.

⁸¹ יעו"י ס' מגלה עמוקות וחתמו אופן ד' שכח וז"ל: ולכן כתיב בעזרא כי לא ישבו ישראל בסכות מימות ישוע בן נון, שמלת סכות קאי על הקב"ה.

⁸² יעו"י ס' מדבר קדש פ' תולדות וז"ל: והנה יעקב בנימט' ב' פעמים סוכ"ה, ומורה על זה שעל ידי אור הקדוש שלו

סכתה דכתיב בקרא זה פעמיים ולא הזכירוהו לא בגמרא ולא במדרש, ולפ"ד הנ"ל ניהא, דרבי נחמיה ותנא דבי רבי ישמעאל באו להודיע לנו כי סכתה אינה נכללת בכלל זה, שהרי סכתה איננה עיר ששמה סכות, אלא סכתה היא צירוף סכת"ה, ורומז לסכת ה' אחרונה סכת שלום.

וכמו שאמרו חז"ל במדרש⁹¹ וז"ל: ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון, אמר רבי ברכיה מתחלת ברייתו של עולם עשה הקב"ה סוכה בירושלים כביכול שהיה מתפלל בתוכה ואומר יהי רצון מלפני שיהו בני עושו רצוני כדי שלא אהריב ביתי ומקדשי שנאמר ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון, וכיון שגרם החטא מה כתיב ויהמוס כגן סוכו שחת מועדו מקום שהיה מתוועד בתפלה, ע"כ. ולולא שגרם החטא היה יורד מקדש של אש מלמעלה והמקדש היה מכון לשכתו עולמים, ומחמת שגרם החטא הסיר ה' אותנו מעל פניו עד היום הזה ושני המקדשות היו רק מקדש עראי לפי שעה, ויתקיים זה הפסוק לעתיד לבא ב"ב.

ועל פי ד"ק הנ"ל האמור בענין נלכה ונשובה אל המאמר הנצב פתח השער וליישב מקראי קדש אז ישיר ואז יבנה יהושע מזבחה הנ"ל, ובחקדים מאמר הגמ'⁹² על הכתוב ודבר י"י אל משה פנים אל פנים וגו' ושב אל המחנה, אמר רבי אבהו אמר לו הקב"ה למשה עכשיו יאמרו הרב בכעס ותלמיד בכעס ישראל מה תהא עליהם, אם אתה מחזיר האהל למקומו מוטב, ואם לאו יהושע בן נון תלמידך משרת תחתוך והיינו דכתיב ושב אל המחנה,

בנין הבי"ת אחד לדופן הרביעי ואחד לסכך.

עוד יתבאר בס"ד מאמר הגמ' ביבמות⁸⁹ הביאה רש"י ז"ל וז"ל: רבי נחמיה אומר כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה המיל לה הכתוב ה"א בסופה, ותנא דבי רבי ישמעאל כגון אלים אלימה, מחנים מהנימה, מצרים מצרימה, דבלתימה, ירושלימה, מדברח⁹⁰, וכן הוא במדרש: וילך חרנה, תנא בשם רבי נחמיה כל דבר שהוא צריך למ"ד בתחלתו ניתן לה ה"א בסופה, סדומה, שעירה, מצרימה, חרנה. ובדברי קדשו של אדוננו מהרש"א ז"ל כתוב לאמר: אלו שמות כולם שמות העיר כו' ולא נקט הכא אלא הני שהם שם העיר.

וצריך להבין, הדא לאיזה צורך הביא התלמוד דרשת תנא דבי רבי ישמעאל כגון אלים אלימה וכו' שזה אינו מענין הדרשה וגם אין בה שום צריכותא לסוגיית הגמ' כיון דלא פריך מינה מידי ומה לי אם זה תיבת אלים או דבלתימה או כל תיבה אחרת שניתן לה ה"א בסופה, וזאת שנית מה הוסיף תנא דבי רבי ישמעאל על דברי רבי נחמיה ומשול ימשול בנו כגון אלים אלימה וכו', והלא כבר אמר רבי נחמיה כל דבר שהוא צריך למ"ד בתחלתו ניתן לה ה"א בסופה, ומה הוסיף במשלי משליו, וכן יש לדייק בדברי רבי נחמיה במדרש דמנה ביניהם שעירה והעלים עין מן סכתה דכמיוך ליה, וביחוד יש לדייק על דברי מהרש"א ז"ל דקאמר דלא נקט אלא הני שהם שם העיר, אם כן יש לשאול למה העלימו חז"ל עין מן העיר

⁸⁹ דף י"ג ע"ב.

⁹⁰ ובספרי ספר משקלי האותיות הארכנו בביאור הכונה בפירוט אלו השמות לייקא, וביחוד בענין 'דבלתימה' מה מישך שייכא לענין זה, והלא הכתוב לא היה יכול לכתוב ויסעו מעלמן לדלתיס או ויחנו בעלמן לדלתיס.

⁹¹ מדרש שו"ט מו' ע"ו.

⁹² ברכות דף ס"ג ע"ב.

יהושע שלא יצא הדבר לבטלה, וגם כי מקרא זה נאמר סמוך אחר מעשה העגל ל"ח שנה לפני שיהושע נתמנה למנהיגן של ישראל תחתיו של משה.

עוד יש לשאול וכי לא נמצא ביהושע מעלות אחרות שיהיה כדאי וראוי להיות מנהיגן ורבן של ישראל אלא מעלה זו שהיה מסדר את הספסלים ופורם את המהצלאות בבית הועד, ואגב אורחא יתבאר בס"ד קושיית המפרשים ז"ל למה זה כינה הכתוב את יהושע בכנוי נער על אף שיהושע כבר היה גדול בשנים באותו פרק.

ונ"ל בס"ד דהאי קרא ושב אל המחנה רמזו רמזו לענין מחנה של משה הנ"ל שבוה בנה את גגו למקדש של מעלה כנ"ל, וכיון שראה משה סילוק השכינה מישראל לזה לקח משה את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה, ולזה אמר מחנה בכפילא, א' לפשוטו מחוץ למחנה, וא' למחנה שלו, ואומר הרחק מן המחנה ר"ל שמשוה הרחק את עצמו ממחנה שלו כיון שראה שנסתלקה השכינה מישראל⁹⁵, ואמר לו הקב"ה למשה אם אתה מחזיר האהל למקומו מוטב, ואם לאו יהושע בן נון תלמידך משרת תחתך, והיינו דכתיב ושב אל המחנה, ר"ל שמשוה שב למחנה שלו הוא בניית הגג למקדש של מעלה.

ואמר רבא אף על פי כן לא יצא הדבר לבטלה שנאמר ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, מתוך האהל⁹⁶ בנימט'

אמר רבא אף על פי כן לא יצא הדבר לבטלה שנאמר ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, ע"כ. וכדאיתא בגמ'⁹³ אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי כל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה לטובה אפילו על תנאי לא חזר בו.

עוד נקדים מאמרם ז"ל במדרש⁹⁴ על הכתוב יפקד יי א' להי הרוחות וגו', מה ראה לבקש הדבר הזה אחר סדר נחלות, אלא כיון שירשו בנות צלפחד אביהן, אמר משה הרי השעה שאתבע בה צרכי, אם הבנות יורשות בדין הוא שירשו בני את כבודי, אמר לו הקב"ה נוצר תאנה יאכל פריה וכו', יהושע הרבה שרתך והרבה חלק לך כבוד, והוא היה משכים ומעריב בבית הועד שלך, הוא היה מסדר את הספסלים והוא פורם את המהצלאות וכו' קח לך את יהושע בן נון, לקיים מה שנאמר נוצר תאנה יאכל פריה, ע"כ.

ויש להבין בשעה שרצה רבא להביא ראיה על גדולתו של יהושע ושלא יצא הדבר לבטלה היה ראוי לו להביא הכתובים האמורים אחר מות משה שבהם כתוב גדולתו של יהושע המורים על השוואת מה בין משה ליהושע, כמו פסוק ויהושע בן נון מלא רוח חכמה וגו', או פסוק ויהי יי את יהושע ויהי שמעו בכל הארץ, וכמ"ש רז"ל שהעמיד המה בגבעון ירח בעמק אילון, ולמה זה הביא רבא פסוק ומשרתו יהושע בן נון נער וגו', והרי מפסוק זה דרשו חז"ל שיהושע הוא היה מסדר הספסלים ופורם המהצלאות בבית הועד, ומה ענין סדר ספסלים ומהצלאות לענין גדולתו של

⁹⁵ ונכחו ככתוב ומשה יקח ח"ת האהל ל ונטה עה"כ גימט' תקט"ו.

⁹⁶ עס האותיות.

⁹³ כרכות 77 ז' ע"א.

⁹⁴ במ"ר כ"א, י"ד.

תקט"ו, ור"ל כמו שמושה בנה את הגג למקדש של מעלה כמו בן יהושע משרתו בפריסתו המחצלאות בבית הועד בכל יום בזה זכה ופרס גם יריעות לגג המשכן של מעלה הוא משכן מט"טרוץ, ובמקום שאתה מוצא ענותנותו של יהושע שם אתה מוצא גדולתו.

ובכ"ש האלשיך הקי' ⁹⁷ וז"ל: כי למעלה יש מקדש אחד והוא האמור בכתוב מקדש י"י כוננו ירד, ולמטה ממנו יש משכן מט"טרוץ, ומקדש ה' משמש בזמן הבית, ומשכן מט"טרוץ משמש בימי הגלות, כלשון המאמר שבו מקריב נפשותיהם של צדיקים בזמן גלותם, ומקדש של מטה אשר בהר המוריה הוא מכוון כנגד מקדש של מעלה, ומשכן של מטה מכוון לעומת משכן הנער, יעו"ש, וכמו שאמרו חז"ל במדרש וז"ת: ד"א להקים את המשכן אמר רבי סימון בשעה שאמר הקב"ה לישראל להקים את המשכן רמו למלאכי השרת שיעשו אף הם משכן, ובעת שהוקם למטן הוקם למעלן והוא משכן הנער ששמו מט"טרוץ שבו מקריב נפשותיהם של צדיקים לכפר על ישראל בימי גלותם וכו'.

והא דקאמר רבי מאיר אז ישיר משה וגו' שר לא נאמר אלא ישיר וכו', כיוצא בדבר אתה אומר אז יבנה יהושע מזבחה לי"י, בנה לא נאמר אלא יבנה מכאן לתחיית המתים מן התורה, ג"ל בס"ד דאמרן לסודן של דברים, והכונה כמו שמושה בנה הגג למקדש של מעלה ¹⁰¹ כמו בן בנה יהושע הגג למשכן הנער, ונרמז בכתוב אז יבנה יהושע מזבחה וגו' אלו ג' תבות יבנה יהושע מזבחה גימט' תקט"ו ¹⁰², וככ"ש בספר מגלה עמוקות ¹⁰³ וצו את יהושע, אין צו אלא שכינה כדאיתא בספר סודי רזא על פסוק ויצו שהקים ממעל שבדור הזה יהיה הוא סוד לבנה ¹⁰⁴, וחזקה על דרגא דיליה, ואמצהו בדרגא דילך ¹⁰⁵.

והנה איתא בפרק המקנא ¹⁰⁶ וז"ת:

⁹⁸ צמ"ר י"ב, ט.

⁹⁹ לקוטי תורה פ"ג שמות ל"ה ותקלא שמו משה.

¹⁰⁰ בחסרון החסות.

¹⁰¹ ישי"ר בחסרון האותיות והכולל גי' תקט"ו.

¹⁰² וז"ל בס"ד ליהושע רמזה בחפלת עלינו לשכח שחיקן כשכבש את יריחו, עלינו לשכח עם האותיות כגי' תקט"ו.

¹⁰³ ואתחנן אופן ר'.

¹⁰⁴ פני יהושע לפני לבנה.

¹⁰⁵ והיה אור הלכנה כאור החמה.

¹⁰⁶ סוטה דף ט' ע"א.

והשתא אתי שפיר מה שהביא רבא ראייה שלא יצא הדבר לבטלה מהכתוב ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתו"ך האה"ל, כי בפסוק זה רמזו שיהושע בנה הגג למשכן הנער כמו שמושה בנה הגג למקדש של מעלה, וזהו שאמר לו הקב"ה למשה נוצר תאנה יאכל פריה וכו' יהושע הרבה שרתך והרבה חלק לך כבוד וכו', הוא היה מסדר את הספסלים והוא פורס את המחצלאות ולכן קח לך את יהושע בן נון לקיים מה שנאמר נוצר

והשתא אתי שפיר מה שהביא רבא ראייה שלא יצא הדבר לבטלה מהכתוב ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתו"ך האה"ל, כי בפסוק זה רמזו שיהושע בנה הגג למשכן הנער כמו שמושה בנה הגג למקדש של מעלה, וזהו שאמר לו הקב"ה למשה נוצר תאנה יאכל פריה וכו' יהושע הרבה שרתך והרבה חלק לך כבוד וכו', הוא היה מסדר את הספסלים והוא פורס את המחצלאות ולכן קח לך את יהושע בן נון לקיים מה שנאמר נוצר

והשתא אתי שפיר מה שהביא רבא ראייה שלא יצא הדבר לבטלה מהכתוב ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתו"ך האה"ל, כי בפסוק זה רמזו שיהושע בנה הגג למשכן הנער כמו שמושה בנה הגג למקדש של מעלה, וזהו שאמר לו הקב"ה למשה נוצר תאנה יאכל פריה וכו' יהושע הרבה שרתך והרבה חלק לך כבוד וכו', הוא היה מסדר את הספסלים והוא פורס את המחצלאות ולכן קח לך את יהושע בן נון לקיים מה שנאמר נוצר

קראו קראו בריחיו ועמודיו ואדניו כנ"ל, אמנם המזבח הרי לא נגנז עמה ומי יבנה את המזבח למשכן לעתיד לבא, ונ"ל בס"ד דהו כונת רבי מאיר באומרו **כיוצא בדבר אתה אומר אז יבנה יהושע מזבח לי"י בנה לא נאמר אלא יבנה מכאן לתחיית המתים מן התורה**, ור"ל כי יהושע הוא יבנה את המזבח למשכן שיוחזר לעתיד לבא ב"ב.

ונ"ל בס"ד דנרמז בפסוק **והוכן והניחה שם על מבנתה** דמחזור וקאי על המשכן כנ"ל, הנה כי כן אלו ג' תבות **והוכן והניחה שם**¹¹¹ בגי' תקט"ו, וכן **מבנתה** בגי' תקט"ו, ושתי תבות אלו **והניחה שם**¹¹² בגי' זהו יהושע, ור"ל כי יהושע הוא אשר הניח את הגג למשכן של מעלה בתקט"ו תפלות¹¹³, וכן לעתיד יבנה יהושע את המזבח למשכן בתקט"ו תפלות¹¹⁴, וזהו אומרו **והוכן והניחה לשון עבר ולשון עתיד**, **והוכן** כנגד המשכן שהוכן והונחה על מכונה לשעבר בצאת ישראל ממצרים, **והניחה** ר"ל וגם לעתיד יניחה שם על **מבנתה** שיוחזר להם ברוב הוד והדר¹¹⁵.

ואומרו: ומשרתו יהושע בן נון נער וגו', הא דקרא הכתוב ליהושע נער כי הוא בסוד נער מט"ט דאקרי נער וכמו שאמרו הזו"ל¹¹⁶ נער הייתי גם זקנתי וגו' פסוק זה שר העולם

משנבנה מקדש ראשון נגנז אהל מועד ונגנז עמו קראו קראו בריחיו ועמודיו ואדניו. ומדפירט אלו חמשה דברים שנגנזו נמצינו למדין כי מזבח הנחשת שעשה משה לא נגנז עמו¹⁰⁷, והנה איתא בשלהי פרק בא לו כהן גדול¹⁰⁸ וז"ת: אמר רבי חמא ברבי חנינא מאי דכתיב עצי שטים עומדים, שמא תאמר אבד סכרן ובטל סכוין, תלמוד לומר עומדים שעומדין לעולם ולעולמי עולמים. ולכאורה מה התועלת בזה שהם גנוזים ועומדים לעולם, וכתב בספר מעשה רוקח דהיינו שלעתיד יוחזר להם המשכן עצמו ברוב הוד והדר.

ויסוד דברי בעל מעשה רוקח ז"ל נמצא בספר תנא דבי אליהו¹⁰⁹ וז"ת: ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ שנער **והוכן והניחה שם על מבנתה**, מאי והוכן והניחה שם על מבנתה¹¹⁰, אלא זה הפסוק מחזיר וקאי על המשכן שהוא נגנז במקומו וכו', ומפני מה נמנן המשכן עד היום הזה, מפני שעשאוהו הכשרים בנדבות לבם וקשה לפני הקב"ה להפסיד כל מה שעשו הכשרים בנדבות לבם, ולעתיד יבא הקב"ה וישרה בתוכו כמדה הראשונה וכו', ע"כ.

הנה אמרו ז"ל כי לעתיד לבא ירד מקדש של אש מן השמים בנוי ומשוכלל לא תחסר כל בה, אמנם המשכן שיוחזר לעתיד לבא אין בה אלא אלו חמשה דברים שנגנזו עמה והן

¹¹¹ עס התבות והכולל.

¹¹² בלי ו' העטף.

¹¹³ ונרמז בחבות והכו"ן והניחה ש"ס בגי' תקט"ו.

¹¹⁴ ונרמז בחבת מכתה בגי' תקט"ו כנ"ל.

¹¹⁵ והבת 'והניחה' משמש לשעבר וגם לעתיד, וכמ"ס האבן עזרא ז"ל וז"ל: ומלת והניחה מורכבת מן והניחה והניחה, וכן פירש הרמב"ם ז"ל וכן מורה לשון רש"י ז"ל, – יהושע ב"ן נון נער בגי' כמנין והוכן והניחה שם על מבנתה, ועוד מ' יהוה כנגד מ' שנה שעשה המשכן במדבר.

¹¹⁶ 'במות דף ט"ז ע"ב, ועיני' חוס' פס.

¹⁰⁷ יעו"י מכילתא יתרו ד"ה מזבח חלמה ובהגהות הגר"א שם, ועיני' רש"י במלכים א'–ר', ב', ובדק"י זכחים דף כ"ז ע"ב ד"ה והואו כלי שרת, ובדק"י ס"א ע"ב ד"ה שניבא הוא משדל.

¹⁰⁸ יומא דף ע"ב ע"א.

¹⁰⁹ תלד"ר שלהי פרק כ"ה.

¹¹⁰ פי' היה ראוי יאמר 'הוכן והניחה' הכל לשון עבר, ומאי והניחה.

בידוע שמוחליון לו כל עונותיו ונעשה בריה חדשה, ישראל כשנעשה להם גם ואמרו שירה נמחלו כל עונותיהם שנאמר ויסע משה את ישראל מים סוף שהסיען מהחמאים שלהם וכו', וכן את מוצא בימי דבורה וברק שנעשה להם גם ואמרו שירה וכו', אלא מחל להן הקב"ה בשעה שאמרו שירה, וכן את מוצא בדוד שנעשה לו גם ואמר שירה, ומנין שנמחל לו עונותיו וכו', אלא מלמד שמחל לו הקב"ה לשעבר.

והנה כתב בעל הטורים ז"ל¹²¹ וז"ל: ואתחנן בנימט' שירה, שאמר לפניו שירה כדי שישמע תפלתו, ולכאורה מאי שיאמיה דשירה לשיקובלו תקט"ו תפלות שלו, גם יש לדעת מהו השירה שאמר בעת ההוא, וע"פ הנ"ל נראה שפיר כי הנה משה רבנו ע"ה אשר נאמר לו שאינו נכנס לארץ, 'אז' כשראה הנם עליה בלב"ו שישיר שירה, וכל מי שנעשה לו גם ואומר שירה בידוע שנמחלו לו כל עונותיו ונעשה בריה חדשה, הנה כי כן כסבור היה משה כיון שאמר שירה נעשה בריה חדשה ונמחלו לו כל עונותיו ומעתה יוכל ליכנס לארץ, ולזה עלה בלב"ו שישיר שירה, שירה"ה גי' תקט"ו ובה יבנה את הגג למקדש של מעלה ותיכף יוכל ליכנס לארץ הוא וכל בני ישראל עמו.

וזה נ"ל בס"ד אומרו ואתחנן אל י"י בעת ההוא לאמר, בעת ההוא הוא ע"ת הזמיר, וכמו שאמרו בפסוקתא¹²² וז"ת: עת הזמיר הגיע, הגיע זמנה של שירה שתאמר אז ישיר משה ובני ישראל, וכן אמרו בתקונים¹²³ עת

אמרו וידוע שהוא מלאך מט"מ, ויהושע במקום מט"ט ביצירה, וכמו שאמר בזהר הק' ¹¹⁷ו"ת: ודא הוא רזא דכתיב ויהושע בן נון נער, נער ודאי, לא ימיש מתוך האהל, ההוא דאקרי אהל כל יצען, מלמד דבכל יומא ויומא הוה יניק משכינתא, כמה דההוא נער דלעילא לא ימיש מתוך האהל ויניק מינה תדירא, כך האי נער דלתתא לא ימיש מתוך האהל ויניק מינה תדירא וגו'. וכן אמר עוד בזה"ק¹¹⁸ וז"ת: משכנא דעבד משה יהושע הוה קאים תדיר ונטיר ליה דהא לית נטירו דיליה בר ביה דאקרי נער דכתיב ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל וגו', ומאן איהו שומר, דא ההוא דנטיר משכנא דאקרי הכי נער מט"פרון.

ומעתה שפיר נראה מה שפירש רש"י ז"ל: אז כשראה הנם עלה בלב"ו שישיר שירה, ויובן היטב בהקדים מאמרם ז"ל בהלק¹¹⁹ וז"ת: ועל דבר זה נענש משה רבינו שנאמר ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה, אמר לו הקב"ה חבל על דאבדין ולא משתכחין הרי כמה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב בא"ל שד"י ולא הרחרו על מדותי ולא אמרו לי מה שמך וכו', ואתה אמרת לי מה שמך בתחלה, ועכשיו אתה אומר לי והצל לא הצלת את עמך, עתה תראה אשר אעשה לפרעה, במלחמת פרעה אתה רואה ואי אתה רואה במלחמת ל"א מלכים.

עוד נקדים מאמר במדרש¹²⁰ וז"ת: אמר רבי סימון כל מי שנעשה לו גם ואומר שירה

¹¹⁷ ח"ב דף ס"ה ע"ב.

¹¹⁸ ח"ב דף קס"ד ע"א.

¹¹⁹ סנהדרין דף קי"א ע"א.

¹²⁰ מדכ שוח"ט מז' י"ת.

¹²¹ כפ"י ואתחנן.

¹²² פסוק"כ פ' ט"ו.

¹²³ דף קמ"ד ע"א.

ויהר אף ה' בשונאי ישראל ולהפיג חמתו על עצים ואבנים שבביתו לא אפשר כנזכר, ויהיה ח"ו בליונם במקום הורבן הבית, לזה גזר ה' על משה שלא יכנס לארץ.

עוד נקדים מה שכתוב בס"ק דודאי עיקר בית המקדש הניתן לישראל הוא הבית השלישי שיבנה ב"ב שהוא יהיה קיים לעולם, ואם לא חטאו בעגל היה נתקיים תיכף היעוד והיה יורד מקדש שלמעלה בנוי ומשוכלל כמו בנין העתיד שירד מן השמים בנוי ומשוכלל, וכמו שאמרו בזה"ק¹²⁷ וז"ת: **כד נפק ישראל ממצרים בעא קב"ה למעבד לון בארעא כמלאכין קדישין לעילא ובעא למבני לון ביתא קדישא ולנחתא ליה מגו שמי רקיעין ולנטעא לון לישראל נציבא קדישא כגוונא דדיוקנא דלעילא וגו'.**

וזהו שאמר משה בשירת היים: **תבאמו ותטעמו בהר נחלתך וגו', ר"ל הרי אני איני נכנס לארץ כמו שאמרת לי עתה תראה וגו' במלחמת פרעה אתה רואה ואי אתה רואה במלחמת ל"א מלכים, ואף שאמרת שיר"ה לפניך הרי אמרת לי אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, ואם כן עתיד בית המקדש ח"ו להתמשכן עליהם בעונם, וזה מאמר משה לפניו ית' דרך תפלה ובקשה תבאמו ותטעמו נטיעה שאין בה נתישה, ויהיו נטועים על אדמתם לעולם שלא ימלטו ולא יגלו עוד משם, וזהו אומרו מכון לשבתך פעלת י"י מקדש אדני כוננו יידיך הוא הבית השלישי שאין בניינו בידי בשר ודם כראשונים אלא מן השמים ירד בנוי ומשוכלל, והמכון אשר לשבתך פעלת ה' הוא מקדש רוחני כוננו יידיך,**

הזמיר הגיע, אז ישיר משה ובני ישראל, וכן פירש רש"י ז"ל בשיר השירים, וזהו אומרו **ואתחנן וגו' בעת ההוא לאמר הוא השירה שאמר לפניו על הים כדי שישמע תפלתו וכמ"ש ויאמרו לאמר, וזהו שאמרו במדרש¹²⁴ וז"ת: עת הזמיר הגיע, הגיע זמנו של ישראל להנאל וכו', וקול התור נשמע בארצנו, איזה זה, זה קולו של מלך המשיח וכו', ואמר לו הקב"ה רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימ"ה וצפנ"ה ותימנ"ה ומזרח"ה וגו', ולא נתקבלו תפילותיו משום טובתן של ישראל כנ"ל.**

ואומרו: **תבאמו ותטעמו וגו' והקשו המפרשים ז"ל לאיזה תכלית נתנבא משה רבינו ע"ה נבואה זו בשירת היים כנ"ל, ויובן היטב בהקדים מאמר הגמ' בפרק המקנא¹²⁵ וז"ת: דרש רבי חיינא בר פפא מאי דכתיב רננו צדיקים ב"י לישירים נאזה תהלה, אל תקרי נאזה תהלה אלא נזה תהלה, זה משה ודוד שלא שלמו שונאיהם במעשי ידיהם, ואם היה משה נכנס לארץ והיה בונה בית המקדש לא היה הבית נהרב לעולם.**

עוד אמרו ז"ל במדרש¹²⁶ וז"ת: **מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך וגו', קינה מבני ליה, אלא שאמר אסף שירה על שכילה הקב"ה חמתו בעצים ואבנים שבביתו ומתוך כך הותיר פליטה בישראל, שאלמלא כך לא נשתיר משונאי ישראל שרוד ופליט, והנה גלוי וידוע היה לפניו שישראל עתידים לחטוא, ואם היה משה נכנס לארץ והיה בונה בית המקדש הרי הוא קיים ואינו חרב לעולם, והיה כי יחטאו**

¹²⁴ פי"ד ב', ל"ג.

¹²⁵ סוטה דף ט' ע"א.

¹²⁶ סו"ט מז' ע"ט.

¹²⁷ ח"ג דף כ"א ע"א.

נודעת בעולמך עד שאמרו בניך שירה לכך נאמר נכון כסאך מאז, משל למלך שעשה מלחמה ונצח ועשו אותו אגוסטוס, אמרו לו עד שלא עשית המלחמה היית מלך עכשיו עשינוך אגוסטוס, מה יש כבוד בין המלך לאגוסטוס, אלא המלך עומד על הלוח ואגוסטוס יושב, כך אמרו ישראל באמת עד שלא בראת עולמך היית אתה משבראת אותו אתה הוא אלא כביכול עומד שנאמר עמד וימודד ארץ, אבל משעמדת בים ואמרנו שירה לפניך באז, נתישבה מלכותך וכסאך נכון, הוי נכון כסאך מאז, מאז ישיר, ע"כ.

הנה המדרש הזה צריך ביאור, הדא יש להבין האיך נתישבה מלכותו וכסאו של השי"ת על ידי השירה שאמרו ישראל על הים, וביותר צריך להבין האיך שייך אצל הבורא ית' ב"ה וב"ש לשון עמידה וישיבה ח"ו, והמפרשים ז"ל האריכו בביאור המדרש הנ"ל זה בכה וזה בכה.

ז"ל בס"ד לפ"ד הנ"ל שע"י השירה שאמר משה וכוה בנה את המקדש של מעלה כנ"ל ועל ידי זה שרתה השכינה במקדש של מטה אז נעשה הקב"ה מלך יושב על כסא כמו שנאמר מכון לשבתך פעלת יי, וכמו שאמרו ז"ל במדרש¹³² ז"ת: ד"א אפריון זה כסא הכבוד, עשה לו המלך שלמה, המלך שהשלום שלו, מעצי הלבנון זה בית קדשי הקדשים של מעלה שהוא מכון כנגד בית קדשי הקדשים של מטה הה"ד מכון לשבתך מכון כנגד שבתך, ע"כ. וכתוב השמים כפאי והארץ הדום רגלי. והארץ היינו בית המקדש

וכמו שפירש רש"י ז"ל: ואימתו יבנה בשתי ידים בזמן שי"י ימלך לעולם ועד לעתיד לבא שכל המלוכה שלו¹²⁸. וזהו שאמר כוננו יריך ולא אמר יכוננו יריך מפני שכבר היה המקדש בנוי ומשוכלל למעלה, וכמו שאמרו בזה"ק¹²⁹ תבאמו ותטעמו בהר נחלתך, באן אתה, במכון לשבתך פעלת ה' בהוא דפעלת אתה ה' ולא אחרא, וזהו שאמרו במכילתא תבאמו ותטעמו בהר נחלתך, בהר שהבטחתנו בו, שנאמר בהר קדשו בהר מרום ישראל אשתלנו.

וכמו שאמרו הז"ל במדרש¹³⁰ ז"ת: ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון, אמר רבי ברכיה מתחלת ברייתו של עולם עשה לו הקב"ה סוכה בירושלים כביכול שהיה מתפלל בתוכה ואומר יהי רצון מלפני שיהו בני עושיני רצוני כדי שלא אחריב ביתי ומקדשי שנאמר ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון, וכיון שגרם החטא מה כתיב ויחמום כגן סוכו שחת מועדו מקום שהיה מתוועד בתפלה, ע"כ. ולולא שגרם החטא היה יורד מקדש של אש מלמעלה והמקדש היה מכון לשבתו עולמים, ומחמת שגרם החטא הסיר ה' אותנו מעל פניו עד היום הוזה ושני המקדשות היו רק מקדש עראי לפי שעה, ויתקיים זה הפסוק לעתיד לבא כ"ב.

עוד נראה לפרש בזה בס"ד מאמר המדרש¹³¹ ז"ת: אז ישיר משה הה"ד נכון כסאך מאז, אמר רבי ברכיה בשם רבי אבהו אע"פ שמעולם אתה לא נתישב כסאך ולא

¹²⁸ יעו' אלסין הק' פ' תרומה, וס' תורת משה למנו החת"ס ז"ל פ' בשלח ל"ה תפול עליהם.

¹²⁹ ח"ג דף כ"א ע"א.

¹³⁰ מדרש שו"ט מז' ע"ו.

¹³¹ שמו"ר כ"ג, א.

י"י, ולפי הנ"ל ניהא שהרי משה היה צריך לקרוא שם לצורך בניית הגג, ולזה אמר מכון לשבתך פעלת י"י, ויבן כמו רמים מקדשו¹³⁶ ויקרא שמו מקד"ש אדנ"י, מקד"ש אדנ"י עם ג"ג בנימני תקמ"ו, ומכון לשבתך פעלת י"י קאי אמקדש של מטה, ומקדש אדנ"י כוננו ידוך קאי אמקדש של מעלה, וכמו שכתב רבנו בחיי ז"ל וז"ל: ועל מקדש של מטה אמר מכון לשבתך פעלת י"י, ועל מקדש של מעלה אמר מקד"ש אדנ"י כוננו ידוך¹³⁷.

ועל פי האמור לעיל נתבאר לנו בס"ד מאמר הגמ' בפרק חלק¹³⁸ וז"ת: אמר רבי אלעזר גדולה דעה שניתנה בין שתי אותיות שנאמר כי א"ל דעות י"י, ואמר רבי אלעזר גדול מקדש שניתן בין שתי אותיות שנאמר פעלת י"י מקדש ה' כוננו ידוך, מתקיף לה רב אחא קרחינאה אלא מעתה גדולה נקמה שניתנה בין שתי אותיות וכו', ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו שזה ניתן בין שתי אותיות וזה ניתן בין שתי אותיות, ע"כ¹³⁹.

ויש להבין הדא דאמו בלאו הכי לא ידענו מגודל יקר תפארת מקדש ה', והרי כבר אמר נעים וזמרות ישראל החר חמד א"להים לשבתו

שנקרא הדום רגליו כדאיתא בגמ'¹³³, ובמכילתא אמר¹³⁴ מכון לשבתך זה אחד מן הדברים שהוא כנגד של מעלה שכסא של מטה הוא מכוון כנגד כסא של מעלה, והכי אמר י"י בהיכל קדשו י"י בשמים כסאו, ואומר בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים.

וזהו שאמרו במדרש: משבראת אותו אתה הוא אלא כביכול עומד, שהרי הבית עדיין לא נשלם מכל וכל, אבל משעמדת בים ואמרנו שירה לפניך באז, נתיישבה מלכותך וכסאך נכון, הוי נכון כסאך מאז, באז ישיר, שעל ידי השירה שנגמר הבית גם כגגו שעליו בתכלית השלימות אז נעשה כביכול הקב"ה יושב על הכסא. והשפת אמת ז"ל פירש בזה מה שאומרים בתפלת יוצר המלך המרום לבדו מא"ז וכו', ועל פי האמור הנה מקום אתי לפרש בס"ד מאמר הפייטן¹³⁵ ידידים רוממוך, בשירה קדמוך וכו'.

ועתה נחזור לענין קריאת השם שהיינו בו, וכן במשה רבינו ע"ה מצינו קריאת שם לגג, כי הנה אמר משה בשירת הים מכון לשבתך פעלת י"י מקד"ש אדנ"י כוננו ידוך, וצריך להבין, הדא מפני מה שינה שם זה משאר שמות הק' שבשירת הים ואפקה באדנות ולא בהוי"ה, וזאת שנית כי השם הזה נכתב שלא במקומו, וכמו שפירש רש"י ז"ל: מקדש, הטעם עליו זקף גדול להפרידו מתיבת השם שלאחריו, המקדש אשר כוננו ידוך ה'.

והנה יש לתת טעם למה נעתק שם זה ממקומו, והיה ראוי יאמר מקדש כוננו ידוך

¹³³ מכות דף כ"ד ע"א.

¹³⁴ פסקת השירה.

¹³⁵ פיוט יוס ליבשה.

¹³⁶ כמ"ן רמ"ס גני' מש"ה, ויתר י' שהיה רס וגזיה י' אמות.

¹³⁷ וכמ"ס במדקט וז"ת: ד"א להקיס את המשכן א"ר סימון בשעה שאמר הקב"ה לישראל להקיס את המשכן רמו למלאכי השדת שיעשו אף הם משכן ובעת שהוקם למטן הוקם למעלן והוא משכן הנער ששמו מטטרו"ן וכו', וכן הוא אומר מכון לשבתך פעלת י"י מקדש אדנ"י כוננו ידוך.

¹³⁸ סנהדרין דף ט"ב ע"א.

¹³⁹ וכספרי ספר משקלי האותיות צארנו ענין גדולה נקמה מהו, וכן צארנו שם למה לא מנה רבי אלעזר ביניהם גם 'גדולה' שניתנה בין שתי אותיות וכדכתיב כי א"ל גדול הוי"ה וגו'.

שתי אותיות, ר"ל כי מהראוי היה יאמר משה מקדש כוננו יודך י"י, אלא לפי שהיה צריך לבנות את גגו ולא היה יכול לבנותו בלי קריאת שם, לזה הסמיך אדני' לתבת מקדש ואמר מקדש-אדני' כוננו יודך¹⁴².

וזהו שאמר רבי אלעזר גדול "מקדש של משה" שניתנה בין שתי אותיות, ומה הוא גדולתו, שעל ידי השם מקדש-ש-אדני' שקרא לו משה בזה נגמר ונשתכלל הבית בגג קבוע ובנוי בבנין למען לא יהיה מקום לנוח שבט הרשע על מקדש ה', ומעתה בליא עורב ואין לחיצונים שום אחיזה בה, ולזה תפס רבי אלעזר לשון אותיות ולא אמר שניתן בין שני אזכרות להורות אל ענין מה שכתבנו, והכונה לשני שמות שאותיותיהן שונות זה מזה הוי"ה ואדני' ומקדש שבנתיים מחברן ומייחדן כאחד ביחודא שלים ביחוד האמתי והגמור.

ובזה יובן היטב בס"ד מאמרו של רבי אלעזר הנ"ל גדולה דעה שניתנה בין שתי אותיות וכו', כי הנה ישאל השואל שמואל הנביא שהוא שקול כמשה ואהרן למה לא נבנה בית המקדש בימיו, לזה בא רבי אלעזר ואמר גדולה דעה וכו' שנאמר כי א"ל דעות י"י, ור"ל דלכאורה הוה ליה לקרא למימר כי י"י א"ל דעות ולו נתכנו עלילות, והנה פסוק כי א"ל דעות י"י וגו' אמרה הנה בלידת שמואל¹⁴³, ויודע מס"ק שדעה ענינה חיבור, וזהו אומרו כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו, ור"ל כי הנה בבית

הוא תכלית כונת בריאת העולמות העליונים והתחתונים גם יחד, וכדאיתא במדרש תנחומא¹⁴⁰ משעה שברא הקב"ה העולם נתאזה לחיות לו דירה בתחתונים, ואף כי השמים ושמי השמים לא יכללוהו צמצם שכינתו בין שני בדי הארון, ואתה אומר גדול מקדש שניתן בין שתי אותיות, ומה לי אם מקדש ניתן בין שתי אותיות או לא, וגם כי רבי אלעזר סתם דבריו ולא פירש מהו הגדולה של דעה ושל מקדש אם ניתנו בין שתי אותיות¹⁴¹.

עוד יש להתבונן באומרו גדולה דעה שניתנה בין שתי אותיות, וכן באומרו אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו, ויש להבין וכי מה ענין דעה למקדש עד שהוא משה אותם בערך שוה אהדדי, וגם למה זה הפסיק עם מאמר של מקדש בין שני המאמרים של דעה, וכן יתבאר בס"ד בשנותו את מעמו ולשונו כי במאמר הקדום אמר גדול 'מקדש' וכו', ובמאמר השני אמר כאילו נבנה 'בית המקדש' בימיו.

ולפי ד"ק הנ"ל ניחא שפיר כי הנה רבי אלעזר דקאמר שם לא כאברהם כו' ולא כיצחק כו' אלא כיעקב שקראו בית, הוא עצמו בעל המימרא כאן גדול מקדש שניתן בין שתי אותיות, ורבי אלעזר בא כאן כמשלים דבריו שבפרק האשה וקאמר גדול מקדש שניתן בין שתי אותיות, ור"ל על אף שהיה זה אמרינו אלא כיעקב שקראו בית, מכל מקום עדיין אין זה התכלית הנרצה, אלא גדול מקדש של משה מבית של יעקב, ומהו גדולתו שניתנה בין

¹⁴² ובהו נ"ל בס"ד מה שכתב בעל הטורים ז"ל ו"ל: ואלחטק בגי' שירה, שאמר לפניו שירה כלי שישמע תפלתו. ולכאורה מאי שיאטיה לשידה לשיקובלו תקט"ו תפלות שלו, ומהו השידה שאמר כלן, ולפ"ד הנ"ל ניחא שפיר.

¹⁴³ א"ל דעות ע' ד' התבות בגי' תקט"ו.

¹⁴⁰ פ' נשא.

¹⁴¹ יעו"י ס' דרכי דוד לה' דוד מילדולה ז"ל.

דאיכני בחמיסר כו' אבל מקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים שנאמר מקדש יי' כוננו ירך, ובד"ק הנ"ל דהאבות הק' הוסיפו כל אחד חומה אחת למקדש ומשה בנאיה לנג שפיר ניהא הא דמקדש של מעלה נקרא מעשה ידיהם של צדיקים, וזהו שהודיענו רש"י ז"ל דמקדש של מעלה הוא הבית השלישי שאנו מצפין יגלה ויבא משמים הוא מעשה ידיהם של צדיקים.

ועתה נתנה ראש ונשובה לענין הרצפה אשר קדמונינו ז"ל לא גילו לנו מי הוא זה אשר עשה את הרצפה למקדש של מעלה כנ"ל, ונ"ל כס"ד כי דוד המלך ע"ה אמנם חשב לבנות את הרצפה למקדש של מעלה וכאומרו עד אמצא מקום לי"י משכנות לאביר יעקב, אמר משכנות לשון רבים, וכן אמר נבואה למשכנותיו ר"ל לשני משכנות יחד בתחתון ועליון, ודוד קדיש רצפה עליונה¹⁴⁷ בשמי מרומא עלאה, וכן קדיש רצפה של מטה עד ארעית דתהומא רבא, ואכן דוד שהוא מרכבה למדת מלכות אמנם היה ראוי ונכון לבנות את הרצפה למקדש של מעלה, אמנם אם דוד היה בונה את הרצפה ומשלים את בנין הבית הרי הוא קיים ואינו חרב לעולם והיה כי יהמאו ח"ו ולהפיג חמתו בו אי אפשר ואם כן ישפוך חמתו על ישראל ונמצא זרעו של אברהם כלה ח"ו, לזה שלח הקב"ה ביד נתן הנביא לאמר לו לא אתה תבנה לי בית.

והנה אמרו ז"ל במדרש^{147*} וז"ת: ויהי בלילה ההוא ויהי דבר יי' אל נתן לאמר לך ואמרת אל עבדי אל דוד בה אמר יי' האתה תבנה לי בית לשבתי, רב אמר עצה עמוקה

המקדש היתה השראת השכינה והוא מכון לשבתו עולמים ועל ידי המקדש מתחברים ומתייחדים שני השמות הוי"ה ואדנות כחדא, הנה כמו כן שמואל הנביא ע"ה כל מקום שהלך בית"ו עמו, והיינו שבכל מקום שהלך תמיד חיבר וייחד שני האזכרות ביחוד גמור ואמתי והרי זה כאילו נבנה בית המקדש בימיו¹⁴⁴.

ובדברי קדמונינו ז"ל הנ"ל פירשנו בס"ד מאמר הגמ' בריש כתובות¹⁴⁵ וז"ת: דרש בר קפרא גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ דאילו במעשה שמים וארץ כתיב אף ידי יסדה ארץ, ואילו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב מקדש אדני כוננו ירך, ע"כ. ופירש רש"י ז"ל: מקדש מעשה ידי צדיקים הוא.

ויש להתבונן בזה, הדא מה ראה רש"י ז"ל להודיענו זאת, והלא הא אף תנוקות של בית רבן יודעים כי מקדש מעשה ידי צדיקים הוא, וזאת שנית כבר הקשה הר"ב אשכנזי ז"ל בשיטה מקובצת שלו הא קרא במקדש של מעלה כתיב שאינו מעשה צדיקים אלא מעשה ידי שמים, יעו"ש. וכן פירש רש"י ז"ל בפירושו על החומש: מקדש כו', חביב בית המקדש שהעולם נברא ביד אחת ומקדש בשתי ידים, ואימתי יבנה בשתי ידים בזמן שה' ימלך לעולם ועד לעתיד לבא שכל המלוכה שלו, ע"כ, וכן פירש רש"י ז"ל בסוכה¹⁴⁶ וז"ל: אי נמי

¹⁴⁴ ונלמז כחוב ותסונו הרמ"ה כי סס בית"ו, כ"ל שחמיל היה עסוק כלכדים העומדים ברומו של עולם – יעו"י ס' חפץ חיים עה"ת פ"י ויכל בהגהות מעשי למלך לוח ג' – ורמזיה חז"ל כלשונם כל מקום שהלך בית"ו עמו.

¹⁴⁵ דף ה' ע"א.

¹⁴⁶ דף מ"א ע"א.

¹⁴⁷ זכחים דף כ"ד ע"א.

^{147*} מדרש שמואל פ"י כ"ו, ילקוט רמז קמ"ג.

שפירש רש"י ז"ל בתהלים, אשר היה לה כבר בית בנוי מיעקב אבינו ע"ה וכדכתיב ויבן לו בי"ת, ודר"ר ק"ן לה ר"ת זבא דוד רגל זרביעי ועשה ק"ן לה אחרונה כמובא בס"ק^{148*}147, וכמו שאמרו בזה"ק ויעש דוד שם לשכינה^{148**}.

ולפי ד"ק הנ"ל הרי לצורך בניית הקן במקדש של מעלה היה דוד צריך להוסיף עוד מחנה אחד על זה של משה והיה צריך ו' פעמים מחנה, לזה קראו הר קדשו¹⁴⁹ הר קדשו בגי' תרי"ח מנין ו"פ מחנה¹⁵⁰, ונ"ל בס"ד דנרמז בפסוק אי זה בית אשר תבנו לי ואי זה מקום מנחתני בגי' כמנין כ"א פעמים מחנה, מחנה א' מן שכינה, אברהם ב"פ מחנה, יצחק ג"פ מחנה, יעקב ד"פ מחנה, משה ה"פ מחנה, דוד ו"פ מחנה, ובין כלם כ"א פעמים מחנה¹⁵¹.

¹⁴⁸ ח"צ דף קמ"ה ע"ב.

¹⁴⁷⁺¹⁴⁸ ס' מגלה עמוקות פ' ושלח.

^{148**} ש"ס בגי' ספ"ה, וזהו אומרו וז"ת תורת האל"ס אלניו ח"ל"היס, כדי להסיר הכעס הנמשך מב' שמות אלו, על ידי ק"ן מזמורי תהלים, ק"ן גי' כע"ס, ועיו' שענ ריה"ק תקון ט"ו.

¹⁴⁹ ועיו' זהר הק' - ח"צ דף רל"ה ע"א - וקב"ה לא חקרי גדול אלא כהני דכתיב גדול י"י ומגלגל מלך בעיר ח"ל"הינו הר קדשו, כמה חיהו גדול, בעיר ח"ל"הינו הר קדשו.

¹⁵⁰ רמזו נכון בפסוק ויאמר מ"י אנכי וגו' ומ"י בתי פי הַבְּלִתִּי עַל הַלֶּס, הַבְּלִתִּי חֶסֶד י' כתיב וכן הַלֶּס חֶסֶד ו', הַבְּלִתִּי ע"ד הַלֶּס עה"כ בגי' תרי"ח, ואין הַלֶּס אלא מלכו"ת דא שכינה, הנה הזכיר לשון בית ולשון שכינה.

¹⁵¹ ונ"ל בס"ד דז"ס רבי ישמעאל אומר 'ברק בראי', והוא על פי מה שאמרו בירושלמי יומא שלכן מזכירין 'עד שבחברון' כדי להזכיר זכות ישני חברון, וזה נ"ל בס"ד כי כדי להזכיר ביום הכפורים גם זכות של דוד המלך ע"ה נעים זמרות ישראל לכן ביום הכפורים היה אומר 'ברק בראי', או 'ברק בורקי' כמ"ס בתוספתא יומא, הנה בר"ק בראי עס התבות והכולל בגי' תרי"ח, וכן בר"ק בורקי' בחסרון התבות בגי' תרי"ח, - ויעו' מ"ס רבנו בחיי פ' תהוה וז"ל: יהודה היה מפותח על 'עפ' והוא מראקדי' ובשלו ערבי זמור"א, והתרגום כולל שני לשונות הללו ועל כן אמר אזמרגדיו, מורכב משלוש זמור"א ומלשון מראקדי', ע"כ.

ניתן לו באותה הלילה, וכבר נתקשו בזה המפרשים ז"ל מהו העצה היעוצה מפלא יועין ומה עומק יש בה, ונ"ל בס"ד על פי מאמרם ז"ל עה"פ וישלחהו מעמק חברון, מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון לקיים מה שנאמר לאברהם בכרית בין הבתרים כי גר יהיה זרעך, וכמו שאמרו ז"ל במדרש שאמר הקב"ה לאברהם שיבחר לבניו או גלות או גיהנם, ואברהם בחר בגלות כדי להציל את בניו מרדת שחת, וזהו שאמר רב עצה עמוקה ניתן לו באותה הלילה, ר"ל כי לא נאמר לו בצווי שהוא לא יבנה את הבית, אלא אמר לו בלשון תמיה האתה תבנה לי בית לשבתי והלא אם אתה בונה את הבית הרי הוא קיים לעד ולעולם וח"ו כי יחטאו הרי יעשה כלה בבית ישראל, הנה כי כן זהו העצה העמוקה שניתן לו לדוד באותה הלילה שהוא לא יבנה את הרצפה למקדש של מעלה כדי שאם יחטאו ח"ו לא יעשה בהם כלה אלא יגלו בראש גולים.

ומעתה אחר שלא ניתן לו רשות לדוד לבנות את הרצפה אמר דוד וכי מפני שאמר לי הקב"ה אתה לא תבנה הבית אני יושב בטל ואיני מוסיף דבר לבנין הבית, מה עשה זירו עצמו ותיקן קן לשכינה הק' שהוא דרגא דיליה על ידי ק"ן מזמורים שיוסד בספר תהלים בשירות ותשבחות והכרית את כל הקוצים והחודים הסובכים את השושנה העליונה, וכמו שאמר בזהר הק'¹⁴⁸ וז"ת: דוד אשתדל לאתקנא עולמתן ולקשטא לון במטרוניתא לאתחזאה מטרוניתא ועולמתהא בשפירו, ועל דא אשתדל באינון שירין ותושבחן לגבייהו עד דאתקין וקשיט בלחו עולמתן ומטרוניתא, וכנרמז בפסוק גם צפור מצאה בית ודרר קן לה, צפור' כינוי לשכינה הק' כידוע וכמו

בג' תקט"ו¹⁵⁵.

והנה איתא במדרש¹⁵⁶ וז"ת: וישכב במקום ההוא, אמר רבי יהושע בן לוי כאן שכב הא כל עשרים שנה שהיה בבית לבן לא שכב, ומה היה אומר, מ"ו שיר המעלות שבספר תהלים, רבי שמואל בר נחמני אמר כל ספר תהלים היה אומר, מאי מעמא, ואתה קדוש יושב תהלות ישראל, ישראל סבא. ולכן יש קמ"ו מזמורים בתהלים כמנין שנותיו של יעקב, אלא שדוד בא והוסיף עוד ג' מזמורים והעמידן על ק"ן מזמורים לקביל קן דיליה למעבד קן לשכינה, ונרמז בכתוב ודרר קן לה ודרר נוטריקון רבא דיד ריגל רביעי ועשה קן לה אחרונה¹⁵⁷, והנה יש לחקור זאת אלו הן ג' המזמורים שהוסיף דוד נעים זמרות ישראל.

ונ"ל בס"ד דג' המזמורים אלו הן, הא' הוא מזמור למח רגשו גוים, וכמו שאמרו ז"ל בגמ' ברכות¹⁵⁸ אשרי האישי ולמה רגשו הדא פרישה הרה, ואידי דהיתה חביבה על דוד חילקן

וזהו אמרו אם תחנה עלי מחנ"ה לא יירא לבי, ר"ל אם אזכה לבנות קן לשכינה הק' על ידי הוספת מחנ"ה ובוזה אזכה לאתכללא באבהן קדישין ולהמנות לרגל רביעי במרכבה ותהיה מרכבה שלימה¹⁵², אזוי אם תחנה עלי מחנ"ה – של סמא"ל – לא יירא לבי, ואם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח¹⁵³, כי יצפנני בסכה וגו', בסכ"ה כתיב בסכ"ו קרי, ה"ו, יהוד הו"ה אדנ"י, רשימא דמלכא ומטרוניתא אשתכח ביה ואיהו רשימא דוא"ו ה"א, היא סכת של"ם דמטרוניתא.

וזהו אמרו ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחידו, ואמרו הו"ל במדרש כי מזמור זה אמרו דוד על בנין הבית השלישי, וכמו שאמרו בזהר הק'¹⁵⁴ וז"ת: כמגדל דוד, דא ירושלם דלעילא וגו', צוארך, דא בית מקדשא דלתתא וגו', וכדי לחבר ירושלים של מטה עם ירושלים של מעלה אמר 'שחברה', שחבר"ה

ואפשר לזה הטעם ניהו 'נפד' לשבט יהודה, על סם ק"ן מזמורים שעתיד דוד לומר בספר תהלים, הנה נפ"ד בגי' ק"ן, זמור"א ומלאקד"י בגי' תחי"ח עם האותיות – יעו' תחומא פר' שמיני ד"ה יין ושכר אמר רבי יהודה הלוי כרבי שלום בלשון עברי שמו יין, ובלשון ארמי חמור, בגי' מאתים וארבעים ושמה וכו', וזהו אומרו 'חלות לילה אקום להודות לך' בזמור"ת שיות ותשבתות לחבר הדודים ולמהו חרויהו בשלימו חלד ובחביבו שלים, וכן "ם של נחש"ת שעשה שלמה 'אלפים בת יבול' שהם ק"ו מקוה טהרה.¹⁵² מרכב"ה שלימה בגי' כמנין אברהם יחוק יעקב ודוד – ס' מגלה עמוקות פר' וילא.

¹⁵³ ובספרי ספר משקלי האותיות – ערך דוד – כתבנו בענין מנינו של דוד שהיה דוד המלך ע"ה יולא למלחמה במגן בעל שש קלות ולא בשל שלש קלות כאשר מלכי ישראל – מובא בס' ארץ החיים על תהלים מז' ז' – ומאיר היה במגינו אורח המנורה – מובא בס' בני יששכר, והטעם נ"ל בס"ד כי של מלכי ישראל היה בעל שלש קלות כדי להזכיר זכות שלשת אבות ומנינו של דוד של שש קלות היה כנגד ו"פ מחנ"ה הנ"ל, והיה מאיר במגינו אורח המנורה כדי להזכיר זכות שלשת אבות וארבע אמהות.

¹⁵⁴ ח"א דף ק"ט ע"ב.

¹⁵⁵ הנה תראה כי משה ודוד כחד מתקלא דקודשא אחקלו ותרווייהו סריין בתקט"ו ולא בתקט"ז, במשה כתיב אל תוסף דבר אלי וגו', ודודו כתיב רק אחת לא תבנה הבית כי אם בך וגו', ונ"ל בס"ד הטעם ע"פ אמרים ז"ל בגמ' – סוטה דף ט' ע"ג – וז"ת: דקש רבי חיינא בר פפא מאי דכתיב רננו לדיקים צ"ח לישרים נאור תהלה, אל תקרי נאור תהלה אלף נה תהלה, אלו משה ודוד שלש שלטון שומאיהם במעשי ידיהם. ונמאל אלו היה נכנס משה לארץ ישראל ונבנה המקדש על ידו, וכן אם היה נבנה המקדש על ידי דוד, לא היו יכולין השומאים לשלוט במעשי ידיהם והיה מוכרח כביכול לשפור חמתו ח"ו על ישראל ולא על עצים ואבנים, ויעו' מ"ש מדרש שומר טוב מז' ח' וז"ת: וזאת תורת האדם, אברהם יחוק ויעקב אין כתיב כאלו אלף תורת האדם, ומי הוא, משוה שבנביאים ומשוה שבמלכים, משוה שבנביאים זה משה, משוה שבמלכים זה דוד, את מואל שכל מה שעשה משה עשה דוד וכו'.

¹⁵⁶ ב"ר ס"ה, י"א.

¹⁵⁷ ס' מגלה עמוקות פר' וישלח.

¹⁵⁸ דף ט' ע"ב.

תקנתו רבנן לאחר שמונה עשרה ברכות לימרו מעיקרא, אמר רבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי הואיל ולא אמרו דוד אלא לאחר י"ח פרשיות לפיכך תקינו רבנן לאחר שמונה עשרה ברכות, ופריך הני שמונה עשרה, תשע עשרה היוין, ומשני אשרי האיש ולמה רגשו גוים הדיא פרשה היא, דאמר רבי יהודה בריה דרבי שמעון¹⁶⁵ מאה ושלש פרשיות אמר דוד כו', הני מאה ושלש, מאה וארבע היוין, אלא שמע מינה אשרי האיש ולמה רגשו הדיא פרשה היא.

הא קמן מפורש יוצא מסוגיית הגמ' כי מפרשה י"ח השמים מספרים ועד פרשה ק"ג ברכי נפשי לא חלו בה ידים ולא נהיה בה שום שינוי, ורק פרשה ראשונה אשרי האיש אידי דהיתה הביבה על דוד הילקן לשתי פרשיות¹⁶⁶, ומעתה למה רגשו גוים הוא פרשה ב', ונמצא כי פרשה י"ח נמנה לפרשה י"ט ופרשה ק"ג נמנה לפרשה ק"ד, ולפי דברי בעל מעשה רוקח שדוד הוא שהוסיף מזמור ע"ט, הרי מזמור ק"ג נמנה למזמור ק"ה, והיך אומר התלמוד מאה וארבע היוין, והרי הן מאה וחמש, ואולם אחר שיצא מפה קדוש בעל מעשה רוקח ז"ל מו יבא אחר המלך להמרות את דבריו.

וני"ל בס"ד כי אחר שדוד לא בנה את הרצפה ולא השלים את בנין הבית בא שלמה בנו תחתיו ובנה את הרצפה, ויוכן היטב בשנקדים לבאר שני כתובים המכחישיים זה את זה, והוא פסוק הנאמר במלכים ונשנית בדברי הימים, כתוב במלכים ויעש המלך את עצי האלמגים מסע"ד לבית י"י ולבית המלך

לשתי פרשיות. והמזמור הב' הוא מזמור קי"ט – תמניא אפי, ומנא אמניא לה מאומרם ז"ל בגמ'¹⁵⁹ שדוד נענש על שקרא לדברי תורה זמרות, וכמו שאמר זמרות היו לי הקיך וגו', ואם נפשך לומר שיעקב אבינו או אחד מהעשרה זקנים כבר יסד מזמור זה, אם כן מה לנו כי נלין על דוד נעים זמרות ישראל סבא, והרי דוד כונן את ספרו ספר תהלים על פי מה שאמרו כבר עשרה זקנים לפניו כדאיאא בכתרא¹⁶⁰ ודוד אינו אלא כחזור על דבריהם. והמזמור הג' הוא מזמור על נהרות בבל, וסמך לזה מהא דאיאא בפרק הניזקין¹⁶¹ וז"ת: אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב על נהרות בבל וגו', מלמד שהראהו הקב"ה לדוד חורבן בית ראשון וחורבן בית שני, חורבן בית ראשון שנאמר על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו וגו', בית שני שנאמר זכור י"י לבני אדם וגו'. ואם תמצני לומר שאחד מבין העשרה זקנים כבר אמר מזמור זה, אם כן מאין לנו שהראהו הקב"ה לדוד שני החורבנות, והרי דוד אינו אלא כחזור על מה שכבר אמרו עשרה זקנים לפניו.

אמנם אחרי כתבי זאת ראיתי בספר מעשה רוקח¹⁶² שכתב דג' המזמורים אלו הן, א. למה רגשו גוים¹⁶³. ב. מזמור ע"ט א"להים באו גוים בנחלתך. ג. על נהרות בבל. אמנם אי קשיא הא קשיא מנמ' פרק מאימית¹⁶⁴ וז"ת: מכדי האי יהיו לרצון אמרי פי משמע לבסוף ומשמע מעיקרא דבעינא למימר, מאי טעמא

¹⁵⁹ סוטה דף ל"ה ע"א.

¹⁶⁰ דף י"ד ע"ב.

¹⁶¹ גיטין דף נ"ז ע"ב.

¹⁶² פ' ויחי.

¹⁶³ אשרי האיש ולמה רגשו גוים חל הוא וזל חילקן לשתי פרשיות.

¹⁶⁴ ברכות דף ט' ע"ב.

¹⁶⁵ (בן פזי).

¹⁶⁶ כנגד שני חרות שכתב ושצעל פה.

עשה את הרצפה למקדש של מעלה¹⁶⁸, ותשלם כל המלאכה אשר עשה המלך שלמה והבית עומד על מכוננו, ומקדש של מעלה מכון כנגד מקדש של מטה לא תחסר כל בה וקיימא סיחרא באשלמותא, וזהו שפירש רש"י ז"ל במלכים המסעך הז"ה לשו"ן רצפה, ורצפה זו היא מסע"ד להומות מקדש של מעלה ולנגו אשר עליהן.

וזהו שאמר שלמה המלך ע"ה בשיר השירים: אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון, עמודיו עשה כסף, רפידתו זהב, מרכבו ארגמן, תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים, ואמרו במדרש¹⁶⁹ וז"ת: ד"א אפריון, זה כסא הכבוד. עשה לו המלך שלמה, המלך שהשלים שלו. מעצי הלבנון, זה בית קדשי הקדשים של מעלה שהוא מכון כנגד בית קדשי הקדשים של מטה הח"ד מכון לשבתך מכון כנגד שבתך¹⁷⁰, ובזהר הק' אמרו¹⁷¹ וז"ת: עמודיו עשה כסף דא אברהם, רפידתו זהב דא יצחק, מרכבו ארגמן דא יעקב¹⁷².

ונ"ל בס"ד כי דוד המלך ע"ה רמיזא רמיז בספר תהלים הן לקן שלו והן לרצפה של שלמה בנו, והוא אומר בכפילא רוממו י"י א"להינו והשתחוו להרם רגליו קדוש הוא, רוממו י"י א"להינו והשתחוו להר קדשו וגו', ה"ר קדשו¹⁷³ בגי' ו"פ מוחנה, ה"רם רגליו

¹⁶⁸ ונרמז בכחו א"ת על"י האלמגני"ם עם מילוי האותיות בגי' ז"פ מחנה, וכן נרמז בשמו שלמה בגי' ממנוי לכ"פ.

¹⁶⁹ ש"י"ג ג', כ"ג.

¹⁷⁰ שבת"ך בחסרון א' בגי' ז"פ מחנה, וכן אפריון ע"ה בחסרון א' בגי' תשכ"א.

¹⁷¹ ז"ת פנ' חקת.

¹⁷² ונ"ל בס"ד רל"ף אהכ"ה בגי' ממנוי זה"ו מש"ה ו'לוי"ד ענ"כ, הנה הזכיר שלמה בפסוק זה כל אלו שעשו עם מחנה"ה שלהם את האפריון.

¹⁷³ עם התבות והכולל.

וגו', ופירש רש"י ז"ל וז"ל: מסעך לבית ה', ובדברי הימים כתיב מסילות לבית ה', לכך אני אומר 'המסעך הזה' לשון רצפה, ע"כ. ושנוי בדברי הימים ויעש המלך את עצי האלגומים מסל"ת לבית י"י וגו', ופירש רש"י ז"ל וז"ל: מסילות, מדרגות, ובמלכים כתיב מסעך, בדרך שעשיון לעולין בדרך מעלות ומדרגות.

ומה שראוי להתבונן בזה, חדא למה זה מודיענו הכתוב מה שעשה המלך שלמה מעקה למסלה העולה מביתו לבית ה', והלא זהו דרך העולם לעשות מעקה ומשענת משני עברותיו להסעך בהם העולה בו, עוד יש להתעורר על אדוננו עזרא הסופר ע"ה בשנותו את טעמו ולשונו מלשון הכתוב, ומסע"ד שעשה שלמה עשאה מסל"ה אשר בית א"ל עולה, תו מאי מסל"ת, מסל"ה מובעי ליה, וכן יש להתעורר על פירוש רש"י ז"ל שבדברי הימים פירש שהוא מעקה ומשענת, ובמלכים פירש שהוא לשון רצפה, והאיך זה עשה רש"י ז"ל ממשענת רצפה, תו מאי 'לשו"ן רצפה, רצפה מובעי ליה.

ונ"ל בס"ד כי שלמה המלך ע"ה בעשותו מסע"ד לבית ה' זכה ועשה את הרצפה למקדש של מעלה, ולפי ד"ק הנ"ל הרי שלמה היה צריך להוסיף עוד מחנה"ה על זה של דוד אביו, והיה צריך ז"פ מחנה"ה לעשיית הרצפה, ולזה שינה עזרא הסופר וכתב מסל"ת במקום מסע"ד, הנה מסע"ד ומסילות בגי' תשכ"א ממנוי ז' פעמים מחנה"ה¹⁶⁷, ובזה הודיע אותנו עזרא הסופר כי שלמה המלך ע"ה הוא זה אשר

¹⁶⁷ הגם שכתב מסל"ת כתיב חסר יו"ד, יש אם למקרא והחזיק מושך יו"ד, כמ"ש בזה פנחס דף רכ"ז ע"א.

שכתבנו.

וזהו אומרו: קרות בתינו ארזים, קרות בתיב¹⁸³, ור"ל קירות המשכן והבית נעשו ממין הארזים וכדכתיב במלכים ויבן את קירות הבית מביתח בצלעות ארזים וגו', והטעם אל אומרו קרות בתינו¹⁸⁴ ולא אמר קירות בתינו¹⁸⁵ לרמוז אל הארזים שנמטע יעקב אבינו ע"ה במצרים שמהן עשה יעקב סבך וקירווי אל בית המקדש של מעלה כנ"ל¹⁸⁶, ואמר ארזים ולא אמר עצי שטים כדי לכתום מה שעשו ישראל בשטים, וזהו שפירש רש"י ז"ל שבה המשכן הוא זה¹⁸⁷.

והוסיף ואמר: רחיטנו ברותים, והכונה אל רצפת הבית שנעשה מעצי ברושים, וכמו שאמרו חז"ל במדרש¹⁸⁸ וז"ת: ד"א רחיטנו ברותים, מקום שהכהנים רחוטים בברותים, היך מה דאת אמר ויצף את קרקע הבית בצלעות ברושים, עוד אמרו חז"ל¹⁸⁹ רחיטנו ברותים, אל תקרי ברותים אלא 'ברית ים', וידוע כי 'ים' הוא כנוי לשכינה, וזהו שאמרו חז"ל במדרש¹⁹⁰ רחיטנו ברותים, זה בית השכינה, וכיון שעשה שלמה את רצפת הבית ברותים ובזה עשה גם רצפה למקדש של

קדו"ש הו"א בגי' ז"פ מחנה, עוד נ"ל בס"ד דגם במזמור שאמר על מציאת מקום המקדש רמזו דוד אל המחנות הנ"ל, והוא אומרו כי בהר י"י בציון אזה למושב לו זאת מנחתתי עדי עד פה אשב כי אותיה וגו' וכחניה אלביש ישע והסודיה רנן ירננו וגו', הנה אזה למושב ל"ו¹⁷⁴ בגי' ד"פ מחנה כנגד ב"ת של יעקב¹⁷⁵, זאת מנחתתי¹⁷⁶ בגי' ה"פ מחנה כנגד הגג שעשה משה, והסודיה רנן ירננו¹⁷⁷ בגי' ו"פ מחנה כנגד הקן שלו¹⁷⁸, ואלו ג' התבות והסודיה רנן ירננו¹⁷⁹ בגי' ז"פ מחנה כנגד הרצפה של שלמה, וכן וכחניה אלביש ישע¹⁸⁰ בגי' ז"פ מחנה כנגד הרצפה שעשה שלמה¹⁸¹.

עוד נ"ל בס"ד כי גם שלמה המלך ע"ה רמזה בשיר השירים והוא אומרו קרות בתינו ארזים רחיטנו ברותים¹⁸² וסמך ליה 'אני' הכצלת השרון וגו', ופירש רש"י ז"ל: ארזים, שבה המשכן הוא זה. וכבר נתקשו המפרשים ז"ל והלא גג המשכן לא היה מקורה בארזים אלא היה עשוי מג' מיני יריעות, עוד יש לדייק על אומרו רחיטנו ברותים, למה זה אפקיה בלשון תרגום, והיה ראוי יאמר רחיטנו ברושים, ולמה כן, אלא להורות אל הענין

¹⁸³ חסר ור"י ראשונה ויש כפן אם למקרא ואם למסורת.

¹⁸⁴ בחול"ס.

¹⁸⁵ בחור"ק.

¹⁸⁶ ואפשר לזוה הטעם עשה שלמה גם כן שהי תקראות למקדש וכדכתיב ויספן את הבית גבס ושלרת בארזים, ופירש רש"י ז"ל וז"ל: אחת עשויה לנוי מלמטה, ואחת של לוחי ארזים מלמעלה, ע"כ. ור"ל בס"ד שלמעלה כנגד הסכך של ארזים של יעקב, ושלמטה כנגד הגג של משה כנ"ל, וה' הטוב וכפר בעד.

¹⁸⁷ יעו"י תחומא פ"א תרומה ד"ה ועשית יריעות עזים,

בסופו.

¹⁸⁸ פי"ד פ"א ע"ה רחיטנו ברותים.

¹⁸⁹ יומא דף ל"ח ע"א.

¹⁹⁰ מדרש זוטא פה"ש פ"א.

¹⁷⁴ בחסרון התבות.

¹⁷⁵ ואמר או"ה בגי' י"ב כנגד י"ב שבטי י"ה.

¹⁷⁶ עה"כ.

¹⁷⁷ עם התבות.

¹⁷⁸ ולזה אמר והסודיה רנן ירננו הוא דוד גברא חסידא נעים זמירות ישראל.

¹⁷⁹ עב"כ.

¹⁸⁰ בחסרון התבות.

¹⁸¹ ואומרו וכחניה אלביש ישע, בסוד הכתוב בדה"י ובני דוד 'כהנים' היו, ומה שרמזו אל שלמה בנו זה פעמיים כנגד שני הרצפות של שלמה א' של מטה וא' של מעלה וכאומרו 'בנה בנית' בית זבול לך.

¹⁸² רחיטנו כתיב בחי"ת וקרינו רחיטנו.

שנאמר וגם ערב ר"ב עלה אתם¹⁹⁵.

וכיון שבא שלמה המלך ע"ה ובנה את בית המקדש ת"פ שנה אחר שיצאו ישראל ממצרים נתבטל כח נוק' דקליפה היא שורש כל הקליפ' והסמ"א הרוכבת על ת"פ מחנות כמנין שמה¹⁹⁶, ומעתה בליא עורב ואין להיצוניה שום אחיזה בה, ובימינו נתמלא דיסקוס של לבנה וקיימא סיהרא באשלמותא, וכמ"ש בזהר הק'¹⁹⁷ וז"ת: ובינומא דשכלל שלמה ביתא לתתא אתקינת מטרוניתא ביתא למלכא ושנו מדוריהון כהדא וגו'.

והנה איתא בס"ק כי שלמה המלך ע"ה היה סבור שבימיו כבר הגיע הזמן של התקון השלם, והנה אמרו חז"ל¹⁹⁸ בקש קהלת להיות כמשה שהעלה ר"ב נצוצין ממצרים, ורצה גם הוא להעלות ולתקן אלו פ"ו ניצוצין הנותרים לתשלום הרפ"ח נצוצין¹⁹⁹, וכן בקש לדון דינין שבלב שלא בעדים וכדכתיב והרחיח ביראת י"י, ואמרו חז"ל דמורח ודאין, ולזה ברצותו להקריב גרים נשא נשים נכריות, ולרמוז זאת החלוקה ה"א בחי"ת ואמר רחישנו ברותיב, הנה כתיב רחישנו²⁰⁰ וקרינן רחישנו²⁰¹, רחישנו²⁰² בני' רפ"ח, וכוה חשב שלמה להעלות כל הרפ"ח נצוצין שנפלו בקליפה ולהכרית כל הקליפ' והסמ"א, וכמו

מועלה והבית עומד על מכוננו ונעשה בית מדור לשכינה¹⁹¹, והיה צריך ז"פ מחנה, לזה סיימה כלה כלולה ואמרה על עצמה 'אני' חבצלת השרון 'שושנת העמקים', הנה אלו שני תבות ברותיב¹⁹² בני' ז"פ מחנה.

ואמרו: רחישנו ברותיב, וקרינן רחישנו¹⁹³, יוכן היטב בס"ד על פי מה שכתב רבנו הארי' ז"ל כי בשעת הבריאה יצאו ז' מלכין דמיתו ונפלו בשבירה והם סוד הרפ"ח נצוצין שנפלו לעמקי הקליפות¹⁹⁴, ונדוע כי ש"ך דינין הם מסוד ל"ב א"להים דמעשה בראשית וכל אחד כלול מו' בגי' ש"ך, ולא ירד אל השבירה כי אם רפ"ח כמ"ש ורוח א"להים מרחפ"ת, והנה השרשים שהן ח' אותיות השורש הוי"ה אדני' אין בהם כל כך פגם, ונשאר פ"ר דינין הקשין כמנין מנצפ"ך, וזה מוגמתינו ועבודתנו כל הימים לתקנן ולהעלותן על ידי תורה ותפלה וכונת אכילה, וגם נודע כי מן הרפ"ח נצוצין אי אפשר לברר רק ר"ב נצוצין, אבל פ"ו הנותרים לא יתבררו אלא בכיאת הגואל ב"ב, וכמו שאמרו חז"ל במדרש ורוח א"להים מרחפ"ת, זה רוחו של מלך המשיח, והנה בגלות מצרים על ידי קושי השעבוד נתקנו ונתעלו ר"ב נצוצין, וזה

191 יעו' זהר תרומה – ח"ב דף קמ"ה ע"א – וז"ת: דוד אשתלל לאתקנא עולמתו ולקטטא לון במטרוניתא וגו', ועל דא אשתלל באיטון שריו ותושבחו לגבייהו על דאתקין וקשיט כללו עולמתו ומטרוניתא, כיון דאתא שלמה אשכח למטרוניתא מתקטטא ועולמתא בשפיהו, אשתלל למיעל לה לגבי חתו וגו', ועל דא שלמה סליק בתושבחתא עלאה על כל בני עלמא.
192 עם התבות.
193 בה"א.
194 ונרמו ככתוב כי מתבות אשך מלכו בארץ אלוס עד וימלך תחתיו הדך תמלא רפ"ח אותיות.

195 ז"ס ויכדו אחי יוסף עשרה לשבר ב"ר ממלכרי, וכן ויכדו יוסף ב"ר.

196 יעו' ס' מגלה עמוקות פר' ואתחנן אויפו קפ"ד.

197 ח"ג דף ע"ד ע"ב.

198 ר"ה דף כ"א ע"ב.

199 יעו' ס' עץ חיים שער מ"ט פ"ג, וס' הליקוטים על

ההלים פ' ס"ח.

200 בחי"ת.

201 בה"א.

202 ח' שכתבת רחישנו.

סיהרא באשלמותא, וכמ"ש בזהר הק'²⁰⁷ וז"ת: וביומא דשכלל שלמה ביתא לתתא אתקינת מטרוניתא ביתא למלכא וששו מדוריהון כהדא ונחירו אנפחא בחדרה שלימו, וזהו אומרו בנה בניתי בית זבול לך וגו' ופירש רש"י ז"ל בית מודר, וכמ"ש בזהר הק'²⁰⁸ וז"ת: רבי יצחק פתח כתיב בנה בניתי בית זבול לך מכוון לשבתך עולמים, בית זבול, בית זבול ודאי, כד אתפקדו בידהא כל גזוי מלכא ושלטא בהו כדון אקרי בית זבול²⁰⁹.

ומעתה לעולם זא"ת על ישראל זה מזבח בנוי, ואף גם זא"ת בהיותם בארץ אויביהם ואין מזבח ולא כהן, שכינה עמהם²¹⁰ - ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן²¹¹ - נשמותיהן של צדיקים - בכל יום²¹², ולזה

²⁰⁷ ח"ג דף ע"ד ע"ב.

²⁰⁸ ח"ג דף ק"ן ע"א.

²⁰⁹ וז"ל בס"ד דנרמזו בכתוב אור זרוע ללדיק ולשכי לב שמחה, אר"ר זרוע ללדיק - בחסרון התשובה - בגי' ז"פ מתנה, ולשכ"י, הן אבות הראשונים שנקראו ישרים כדליתא בפרק חין מעמידין - ע"ז דף כ"ה ע"א - מאי ספר הישר, אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים וכו', וכן משה ודוד נקראו ישרים כדליתא בפרק המקנא - סוטה דף ט' ע"א - דש רבי חיינה בר פפא מאי דכתיב רננו ליוקים ביי"ו לישרים נאום התלה, אל תקרי נאום התלה אלל נה תהלה, זה משה ודוד שלל שלטו ונאליהם במעשיהם וכו', ל"ב שמח"ה בגי' שכניה, ור"ל כי ילי אבות הראשונים ומשה ודוד שנקראו ישרים ושלל ילי תפלתם העמידו את חומות הבית וכן שלמה שבהפלתו בנה את הרצפה והעמידו על מכונו, נעשה בית מדור לשכינה, וז"ל בס"ד לזוה כתיב 'ספר הישר' וכל 'ספר הישרים' להורות אל ענין שכתבנו, הישר בגי' תקטו".

²¹⁰ לכל תימאל דלינון בלחודייהו בגלותא משתכחין אלל ואף גם זא"ת עמהון משתכחין, ה"ד ואף גם זאת כהיותם בארץ אויביהם וגו', זה"ק ח"ג דף רל"ז ע"ב.

²¹¹ על משכן הנער הוא משכן מט' טרוון כנ"ל.

²¹² מנחות דף ק"י ע"א, זהר ח"א דף פ' ע"א ועוד כ"מ. - ודורשי קדמונות נתנו בה סימן כי היום י"י נראה אליכם, נראה אליכם אותיות אהרן מיכאל, זה נתכהן למטה זה למעלה, ס' עשרה מאמרות מאמר המדות - שלה"ק פר' תרומה.

שאמרו במדרש²⁰³ וז"ת: רהיטנו ברותים, אמר רבי יוחנן וכו' אני כברוש רענן, אני הוא שכפתי לעקור יצרה של עבודת כוכבים, ואכן ראוי היה שלמה דביומי קיימא סיהרא באשלמותא כי ירחיב ה' לבו להיותו מורה ודאי, אלא בהיות שנשא שלמה את בת פרעה ונתבטל התמיד של שחר עד ד' שעות ובאת אמו ויסרה אותו, אז בזה החטא ירד גבריאל ונעץ זה הקנה בים וכו'²⁰⁴.

ובזה נ"ל בס"ד הא דאיתא במדרש²⁰⁵ על

הכתוב בנה בניתי בית זבול לך וגו', בנה זה מקדש של מטה, בניתי זה מקדש של מעלה, וכן אמרו עוד בנה בניתי בית זבול לך, בית מכוון כנגד זבול, ורבים מקשים והלא מקדש של מעלה בנוי ועומד כבר מימות אבותינו אברהם יצחק ויעקב ומשה רבינו ע"ה כנ"ל, והיך שלמה אומר בנה בניתי בית זבול לך וגו'.

ולפי האמור לעיל ניהא שפיר שהרי כבר

אמרו חז"ל²⁰⁶ אין המצוה נקראת אלא על שם גומרו, ומאחר ששלמה עשה את הרצפה למקדש של מעלה ויבן שלמה את הבית ויבליחו ומקדש עומד על מכונו בנוי לתלפיות, וכיון שבא שלמה ובנה את בית המקדש ת"פ שנה אחר שיצאו ישראל ממצרים נתבטל כה נוק' דקליפה היא שורש כל הקליפ' והסמ"א הרוכבת על ת"פ מהנות כמנין שמה, ומעתה בליא עורב ואין לחיצונים שום אחיזה בה, ובימיו נתמלא דיסקוסם של לבנה וקיימא

²⁰³ ש"ר א', ע"א.

²⁰⁴ ס' הליקוטיוס תהלים ס"ח.

²⁰⁵ חגיגה דף י"ב ע"ב - מיכלתא פרשת השירה פ"י.

²⁰⁶ סוטה דף י"ג ע"ב.

בן בנה שנאמר הבן יקור לי אפרים אם ילד שעשועים וגו'.

והנה יוסף הצדיק ע"ה כאשר סיפר הלומו לאחיו אמר והנה אנחנו מאלמים אלמים וגו' והנה קמה אלמתי וגם נצבה והנה תסכינה אלמתיכם וגו', ויאמרו לו אחיו המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשל בנו וגו', ופירש רש"י ז"ל וז"ל: קמה אלומתי, נזקפה, וגם נצבה, לעמוד על עמדה בזקיפה, והנה המפרשים ז"ל עמדו בזה, הדא על הכפל לשון קמה ונצבה, וזאת שנית באמרו וגם נצבה, והנה אתין וגמין ריבויין הן ומאי ריבה.

עוד עמדו המפרשים ז"ל על אמרם בכפילא המלוך תמלוך, גם אומרם מלוכה וגם ממשלה, גם בשנותם הלשון מממלכה לממשלה באומרם אפ' משול תמשול, ולא אמרו המשול תמשול כמו בראשונה המלוך תמלוך, עוד עמדו המפרשים ז"ל על אומרם בפסוק אחד תבת והנה זה שלש פעמים, א. והנה אנחנו וגו', ב. והנה קמה אלמתי וגו', ג. והנה תסכינה וגו', והרי אמרו חז"ל²¹⁹ אין 'הנה' אלא בשמחה, ולשמחה כפולה ומשולשת כזו מה זו עושה והלא אינה עושה כי אם איבה ותחרות בין יוסף לאחיו.

וז"ל בס"ד ע"פ מה שכתב בעל הטורים ז"ל וז"ל: נצבה ב' במסורה, הכא, ואיך בית נתיבות נצבה, לימר שעל ידי זה החלום הציב ביתן של ישראל זכו, יעו"ש, והנה איתא בס"ק כי קמה הוא על שם המלוכה מלשון ומחקים מלכין, וכן נצבה רומז אל מלכות מלשון נצב מלך, והנה הקדים הקב"ה מלכות

תתייחס מקדש של מעלה על שמו של שלמה, וזהו אומרו בנה בניתי בית זבול לך וגו', כי לא מקדש אחד בנה כי אם שנים אחד למטה ואחד של מעלה²¹³, ולכן נקרא שלמה ראש לברנים כי אין הבית נקרא אלא על שם גומרו, ובהכמה יבנה בית ובתכונה יתכונן ב"ב.

עוד רגע אדבר והוא בענין יוסף הצדיק ע"ה אשר כל בית ישראל נשען עליו, וכמו שאמרו חז"ל בהגינה²¹⁴ כי העולם עומד על עמוד אחד וצדיק שמו יוסף הוא הצדיק²¹⁵, ומי לנו גדול מיוסף שבזכותו נגאלו ישראל ממצרים וכדכתיב גאלת בזרוע עמך בני יעקב יוסף סלה, וכן לעתיד יגאלו בזכותו וכמ"ש חז"ל במדרש²¹⁶ וז"ת: בעת ההיא ימלט עמך, בזכות מי, רבי אלעזר אומר בזכות יוסף, הקב"ה מביט בכלם ואין בהם כיוסף שלא שמע לאדונתו²¹⁷. וזהו מאמר הנביא אולי יחנן י"י שארית יוסף וכן הוא אומר רועה ישראל האיזנה נרהג בצאן יוסף.

עוד אמרו חז"ל במדרש²¹⁸ וז"ת: תני רשב"י לפי שכל הדברים תלויים ברחל לפיכך נקראו ישראל על שמה רחל מבכה על בניה, ולא סוף דבר על שמה אלא אפילו על שם בנה, שנאמר אולי יחנן י"י צבארית שארית יוסף, ולא סוף דבר על שם בנה אלא אפילו על שם

²¹³ יעוי' אלסיד הק' פרי' ראה ל"ה לטכנו תדקשו. ²¹⁴ קף י"ב ע"ב.

²¹⁵ קל"ה הק' פרי' ושב חלק תורה אור אות ז'.

²¹⁶ סוח"ט מז' כ', הובא בילקוט ישע"י רמז תקז.

²¹⁷ ורמזה יעקב ליוסף באמור לו בן נח ראה את שלום אחיך ואת שלום האל"ן, ר"ל שידאג גם לשלום האל"ן כשהיו בגלות, וכידוע מס"ק כי ישראל שהיה בגלות נקראים לאו, וכמו שהקדם יונתן: ושקדיה על עיטא עמיקתא דאתמלל עם אבדהם בחברון וצבהוא וימא הוה שקוי גלותא דמלכ"ס וכו'.

²¹⁸ ב"ר ע"א, ב'.

²¹⁹ במ"ר ג-ג, ונספרי.

יוסף במצרים למלכות בית דוד, וכן בכניסתם לארץ מתחלה מלך יהושע מבני אפרים ולא אחד משבט יהודה אשר לו משפט המלוכה, וכמו כן לעתיד יקדים משיח בן יוסף למשיח בן דוד, כי משיח בן יוסף ילחם מלחמת גוג ומגוג ויכלה זרעו של עמלק ואחר כך יאיר אורו של משיח בן דוד ומשיח בן יוסף יהיה לו למשנה.

וזהו אומרו שלחני אלהים לפניכם זה פעמיים, ורומזו אל שני שליחויות שיהיה נשלח לפניכם, א' במצרים כדי שיהיו ישראל לעם ראויים למלוכה ובצאת ישראל ממצרים היתה יהודה לקדשו, ב' לעתיד יושלה גם כן לפניכם קודם משיח בן דוד, ואומרו בכפילא קמה אלמתי וגם נצבה, עליו ועל משיח בן אפרים שיתגלה קודם מלוכת משיח בן דוד, וזהו שאמר להם יוסף מתחלה אני שלוח לפניכם לשום לכם שארית בארץ היינו בעולם הזה מלכות בית דוד, אבל לעתיד אחיה שלוח לפניכם לפליטה גדולה' דהיינו מלכות משיח בן דוד²²⁰.

והנה הבית השלישי הוא מקדש העתיד שאנו מצפיין יגלה ויבא משמים ב"ב יגדל כבודו מאד, וכמאמר הנביא גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון וגו', כי יהיה מרום ונשא וגבה מאד, ועל פי ד"ק הנ"ל אפשר וצריך להוסיף עוד מונחה אחד על זה של שלמה וצריך ח' פעמים מהנ"ה.

ונ"ל בס"ד כי יוסף הצדיק שהוא כולל ז' רואי פני המלך²²² ומקדש העתיד יגלה ויבא משמים בזכותו וכמ"ש ז"ל במדרש ובעת ההיא ימלט עמך בזכות יוסף כנ"ל, לכן כאשר על ידי חלומו הציב ביתן של ישראל, פיהו פתח בשמחה ואמר לאחיו זה שלש פעמים והנה בפסוק אחד, והוא אומרו 'והנה' אנהנו מאלמים אלמים בתוך השדה' של תפוחים²²³,

וזהו אומרו שלחני אלהים לפניכם זה פעמיים, ורומזו אל שני שליחויות שיהיה נשלח לפניכם, א' במצרים כדי שיהיו ישראל לעם ראויים למלוכה ובצאת ישראל ממצרים היתה יהודה לקדשו, ב' לעתיד יושלה גם כן לפניכם קודם משיח בן דוד, ואומרו בכפילא קמה אלמתי וגם נצבה, עליו ועל משיח בן אפרים שיתגלה קודם מלוכת משיח בן דוד, וזהו שאמר להם יוסף מתחלה אני שלוח לפניכם לשום לכם שארית בארץ היינו בעולם הזה מלכות בית דוד, אבל לעתיד אחיה שלוח לפניכם לפליטה גדולה' דהיינו מלכות משיח בן דוד²²⁰.

וזהו אומרו בכפילא מלוכה וגם ממשלה וגם הקדימו הממלכה לממשלה, כי בתחלה במצרים היה יוסף למלך עליהם וכן יהושע בכניסתם לארץ שהוא משבט אפרים, אמנם לעתיד לבא תהיה המלוכה למשיח בן דוד ומשיח בן יוסף יהיה לו למשנה ויהיה רק כמושל עליהם, ואומרו א' משול תמשול, נ"ל בס"ד א' רומזו לגאולה העתידה וכדאיתא בס"ק א' סימן לגאולה כי כל הגואלים סימנם א' א' ר"ת אהרן משה. אסתר מרדכי. אליהו משיח.

וזהו אומרו בכפילא מלוכה וגם ממשלה וגם הקדימו הממלכה לממשלה, כי בתחלה במצרים היה יוסף למלך עליהם וכן יהושע בכניסתם לארץ שהוא משבט אפרים, אמנם לעתיד לבא תהיה המלוכה למשיח בן דוד ומשיח בן יוסף יהיה לו למשנה ויהיה רק כמושל עליהם, ואומרו א' משול תמשול, נ"ל בס"ד א' רומזו לגאולה העתידה וכדאיתא בס"ק א' סימן לגאולה כי כל הגואלים סימנם א' א' ר"ת אהרן משה. אסתר מרדכי. אליהו משיח.

²²¹ על"ה הק' ס.

²²² יעוי' ס' מגלה עמוקות פר' ושב אופן י"ט.

²²³ ונמנו ככתוב והנ"ה לנחנ"ו מאלמיי"ם אלמיי"ם בתוך השדה' נגי' זהו קדה של תפוחים, עם התנות.

²²⁰ על"ה הק' פר' ושב חלק תוכה אור אור ז'.

ולעולמו עולמים²²⁹.

וזאת תהיה תורת המסורה: נצבה ב' במסורה, לומר לך שעל ידי זה החלום הציב ביתן של ישראל, כי בתחלה בית המקדש של מעלה היתה בראש מרמים בנבהי מרומים בשמים ממעל, ויוסף הצדיק הציב ביתן של ישראל עלי דרך גלוי לעין כל, וכמו שפירש רש"י ז"ל בסוכה²³⁰ וז"ל: אי נמו דאיבני בחמיסר וכו', אבל מקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשובלל הוא יגלה ויבא משמים²³¹.

ונ"ל בס"ד דזהו שאמרו ז"ל במדרש²³² וז"ת: הלא חכמה תקרא ותבונה תתן קולה, מהיכן תתן קולה, ממרום מרומו של עולם הדא הוא דכתיב בראש מרמים עלי דרך, ומקרא אחד אמר ליד שערים לפי קרת, מתוך שאתה קורא לחכמה היא עומדת על שעריך, ע"כ. והנה איתא במסכת שקלים²³³ וז"ת: שלש עשרה השתחוויות היו במקדש, של בית רבן גמליאל ושל בית רבי חנניא סגן הכהנים היו

והנה' קמה אלמתי כנגד משכן שילה וגם נצבה כנגד הבית השלישי הנצחו שתשאר על עמדה בזקיפה לעולמי עד, והנה' תסבינה אלמתיכם ותשתחווין לאלמתי כנגד משיח בן יוסף²²⁴, והנה אלו ארבע תבות קמה' אלמתי' וגם נצבה' עולים בגי' כמנין ח' פעמים מחנה²²⁵.

ומעתה הנה מה טוב ומה נעים לפרש בזה בס"ד המסורה הנ"ל נצבה ב' במסורה, חכא, ואידך בית נתיבות נצבה, ורישא דקרא הוא בראש מרמים עלי דרך בית נתיבות נצבה, ויובן היטב בהקדים מאמרם ז"ל בגמ'²²⁶ וז"ת: רבא רמי כתיב בראש מרומים וכתוב עלי דרך, ומשני בתחלה בראש מרומים, ולבסוף עלי דרך, יעו"ש, הנה כי בן אלו ב' תבות בראש מרמים²²⁷ בגי' ח' פעמים מחנה, וששה תבות אלו בראש מרמים עלי דרך בית נתיבות בגי' כמנין ט"ו פעמים מחנה²²⁸ שבהן נבנה חומות בית המקדש של מעלה וגגו, מחנה א' מן שכינה, אברהם ב"פ מחנה, יצחק ג"פ מחנה, יעקב ד"פ מחנה, משה ד"פ מחנה, ובין כולם ט"ו פעמים מחנה, ועל ידי זה נצבה' לעמוד על עמדה בזקיפה לעד

²²⁹ יעו"י ס' קהלה יעקב ערך כבוד וז"ל: בית המקדש נקרא כבוד שנלמד כסא כבוד מרום מלאשון מקום מקדשנו, כס"א כב"ד גימט' הוי"ה א"ל הוי"ה, כב"ד גימט' ל"ב נתיבות חכמה וכו', כבוד ראשי תיבות 'והובן 'בחסד' כסא 'דוד, כסא זול הוא כוד משיח בן יוסף – פע"ח שער העמידה פי"ט.

²³⁰ דף מ"א ע"א.

²³¹ יעו"י מ"ש רש"י ז"ל בישעיה – ס"ב ו' – על הפסוק על חומותיו ירושלים הפקדתי שומרים וז"ל: על חומותיו ירושלים, רבותינו דרשוהו כמשמעו – מנחות דף פ"ז ע"א – מלאכים המזכירים את ה' על חורבנה לכנותה וכו', ויונתן תרגם 'חומותיו' אבות הראשונים, המגינים עלינו כחומה, ע"כ. הנה יש לדייק על לשון רש"י ז"ל באומרו 'אבות הראשונים', לשון הראשונים הוא מיותר ולא נמצא זה בשאר מקומות שנוכרו אבות, וגם אין לו פירוש למדאמר הראשונים מכלל לאיכא אחרונים ומאן ניהו – יעו"י ס' דברי דוד להט"ז ז"ל ריש פר' וירא, ונפ"ד הנ"ל נחא שפיר אומרו 'אבות הראשונים' משום לאיכא 'אחרונים' שהיפסו עוד מחנתי' למקדש של מעלה.

²³² מדרש משלי פ"ח.

²³³ פ"ו מ"א.

²²⁴ ורמז נכון לאלמתי' עם האותיות וכו' בגי' נחמיה בן חושאל.

²²⁵ ורמזה דוד כספר תהלים באומרו ויתן צפי 'שיר חדש' וגו' אשרי הגבר אשר שם י"ו מצטחו וגו'. ולפי דקשת חז"ל הענין מדבר ביוסף, הנה כי בן ש"ר חדש – עם התבות – בגי' ח"פ מחנה.

²²⁶ ע"ז דף י"ט ע"א.

²²⁷ בתסרוך האותיות.

²²⁸ צירוף ל"ב נתיבות' שהם ל"ב א"ל הוי"ה עובדה דבראשית, יעו"י מ"ש בס' מגלה עמוקות פר' וישב אופן ו' וז"ל: ידוע שיש ל"ב נתיבות חכמה עילאה ויש גם כן ל"ב נתיבות ביסוד שהוא דרגיה ליוסף וכו', לקביל ל"ב נתיבות עילאין אמר קמה אלומתי, לקביל ל"ב תיחאין אמר וגם נצבה, יעו"ש.

הנה נמצינו למדין כי על אף שלא נכנס אדם מעולם בפשפש שבדרום, אמנם לעתיד לבא יהא לנשיא רשות ליכנס בו לאכול לחם, ואומר בדרך אפשר דלזה תקנו חז"ל י"ג השתחויות במקדש ולא י"ד על אף שהיו שם י"ד שערים כיון שהפשפש שבדרום היה סגור ולא נכנס בו אדם מעולם, אמנם לעתיד לבא הרי ניתן רשות לנשיא ליכנס בו ולכן של בית רבן גמליאל הנשיא ושל בית רבי הנניא סגן הכהנים היו משתחוין י"ד השתחויות כנגד י"ד שערים כיון שלעתיד לבא השער הזה פתוח יהיה, וכיון שלא תקנו השתחויה נגד השער אשר י"י א"לחי ישראל בא בו, לזה השתחוהו כנגד דיר העצים ששם גנוז ארון ה' ²³⁹.

זוה נ"ל בס"ד כונתם במאמרם ז"ל במדרש הנ"ל: הלא חכמה תקרא ותבונה תתן קולה, מדיבן תתן קולה, ממרום מרומו של עולם הדא הוא דכתיב בראש מרמים עלי דרך, ומקרא אחד אמר ליד שערים לפי קרת, מתוך שאתה קורא לחכמה היא עומדת על שעריך, ליד שערים קרי ביה ליד שערים, ליד שערים לפי קרת ²⁴⁰ בגי' ח"פ מחנה.

ונ"ל בס"ד רמז לדברנו הנ"ל בפסוק והמשכילים יזהרו בזה"ר הרקיע ומצדיקיי הרבי"ם ככוכבי"ם, הנה שבעה תבות אלו גימטריא שלהן כגימטריא של אלה שמונה נסיכי אדם' הכונים בשמים מעלותם והן אברהם יצחק יעקב יוסף משה יהושע דוד ושלמה ²⁴¹ – וכידוע מס"ק כי לעתיד יהיה דויד מלא ביו"ד – אשר בכח תפלותיהם בנו את חומות בית המקדש של מעלה והעמידוהו על

משתחוין ארבע עשרה, והיכן היתה יתרה, כנגד דיר העצים, שכן מסרת בידם מאבותיהם ששם הארון נגנו, ע"כ. והנה יש לתת טעם למה זה הוסיפו בית רבן גמליאל ובית רבי הנניא סגן הכהנים עוד השתחויה על שלש עשרה השתחויות שתקנו חז"ל.

ונבא אל המכוון בס"ד בהקדים מאמרם ז"ל במשנה ²³⁴ דשלש עשרה השתחויות שהיו במקדש תקנום כנגד שלשה עשר שערים שהיו שם לדברי אבא יוסי בן הנן. והנה לפי האמת הרי י"ד שערים היו במקדש וכדאיתא במס' תמיד ²³⁵ וז"ת: שני שערים היו בבית המוקד אחד פתוח לחיל ואחד פתוח לעזרה ואמר רבי יהודה בזה שנכנסין לעזרה פשפש קמן היה לו שבו נכנסין לבלוש העזרה ²³⁶.

עוד נקדים מאמרם ז"ל ²³⁷ וז"ת: שני פשפשין היו לו לשער הגדול אחד בצפון ואחד בדרום, שבדרום לא נכנס בו אדם מעולם ועליו הוא מפורש על ידי יחזקאל שנאמר ויאמר אלי י"י השער הזה סגור יהיה לא יפתח ואיש לא יבא בו כי י"י א"לחי ישראל בא בו ויהיה סגור ²³⁸, והנה יחזקאל הנביא מתנבא: את הנשיא נשיא הוא יושב בו לאכול לחם וגו', ופירש רש"י ז"ל וז"ל: את הנשיא נשיא הוא וגו', את הנשיא אני נותן רשות, נשיא הוא והשוב ואין דרכו לישב ולאכול עם שאר הכהנים בלשכות, הוא יושב בו לאכול לחם, בתוך הללו.

²³⁴ מס' מלות פ"ב מ"ו.

²³⁵ דף כ"ו ע"ב.

²³⁶ יעו"י רע"ב וסויו"ט שקלים פ"ו מ"א מ"ש בזה.

²³⁷ מס' מלות פ"ג מ"ז.

²³⁸ יעו"י מהרש"א מס' מלות דף ל"ו ע"א ל"ה כי ה"א

ישראל בא בו מ"ש בזה.

²³⁹ ואם שגויה ה' הטוב יכפר בעל.

²⁴⁰ עם התבות.

²⁴¹ עז"כ, – יעו"י זכר ואלף דף כ"ג ע"א.

למשה לך אמור לאהרן אל תתירא לגדולה
מזו אתה מתוקן וכו', הקרבנות כל זמן שבית
המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם אל
מול פני המנורה וכל הברכות שנתתי לך
לברך את בני אינן בטליו לעולם.

וזהו אמרו ויעש בן אהרן אל מול פני
המנורה העלה נרתיה וגו', והכונה אל מול פני
המנורה שבמשכן העליון הנקראת פנים של
המנורה התחתונה הוא סוד הייחוד, ומהיום של
ההוא שהדליקן אהרן למטה הודלקו הנרות
למעלה ונשארו דולקים לעד לעולם מחמת
אותה הדלקה ראשונה, ואפילו אחר החורבן
המנורה שבמשכן העליון עומדת בקיומה
ונרותיה דולקות כמאז, נמצא כי רושם
ההדלקה ההיא עומדת לעד לעולם.²⁴⁷

וזהו שלך גדול משלחם, כי הם כוונתם
בקרבת לקרב הכוחות ולהעלותם ממטה
למעלה, ואתה כוונתך להוריד שפע וברכה
מלמעלה לכל העולמות,²⁴⁸ וזהו אמרו ויעש בן
אהרן אל מול פני המנורה העלה נרתיה וגו',
ולא הספיק לומר ויעש אהרן כאשר צוה יי'
את משה, ור"ל שאהרן ערך הנרות אל מול
פני המנורה העליונה, באופן שהיה כאלו הוא
לפני ה' למעלה מאירים לפניו ית' מעלה
מעלה.²⁴⁹

והנה שמתו עיני וכזי וארצה במראות יחזקאל²⁵⁰
וכה אמר: נגד העשרים אשר לחצר הפנימי ונגד רצפה
אשר לחצר החיצונה אחיק אל פני אחיק בשלשים. ולפני
²⁴⁷ יעו' רבנו בחיי פר' תרומה ד"ה עלי שטים עמדים,
ואלשיך הק' ריש פר' בהעלותך.
²⁴⁸ ש"ך עה"ת ריש פר' בהעלותך.
²⁴⁹ אלשיך הק' ריש פר' תלוי.
²⁵⁰ מ"ב, ג-ו.

תלו ועל מכוננו, או באופן זה דוד חסר יו"ד וי'
היתירים כנגד רשב"י וחבריו, וכמ"ש
בתיקונים²⁴² וז"ת: כתיב והמשכילים יזהירו
כזהר הרקיע וגו', אלין אינון רשב"י וחבריו.

או י"ל באופן אחר דוד חסר יו"ד וי"ב
היתירים כנגד י"ב שבטי י"ה אשר עליהם
עומד הי"ם וכמו שאמר בזהר ויחי²⁴³, וזהו
שעשה שלמה את י"ם הנחש"ת עומד על שנים
עשר בקר נגד שנים עשר שבטי י"ה, ז"ם
ויאמר בעז לנער"ו הנצ"ב על הקוצרי"ם למי
הנערה הזאת, לנער"ו דא יוסף דאקרי נער,
הנצ"ב ע"ש וגם נצב"ה, על הקוצרי"ם, אלו
שבטי י"ה המאלמי"ם אלמי"ם בתו"ך השד"ה
הוא שדה של תפוחים, למי הנערה הזאת
בגי' ח"פ מוחנה.²⁴⁴

וסיומא דהאי פסוקא והמשכילים יזהירו
וגו' לעולם ועד' נ"ל בס"ד דאלו ב' תבות רומזו
אל אהרן כהנא רבא²⁴⁵, חושבנא דדין
כחושבנא דדין, וכמו שאמרו ז"ל במדרש²⁴⁶
וז"ת: את מוציא למעלה י"א שבטים הקריבו
ושבט לוי לא הקריבו, ושבט אפרים וכל
הנשיאים הקריבו חוץ מנשיאו של לוי, ומי היה
נשיא לוי זה אהרן וכו', והיה אומר אוי לי שמא
בשבילי אינו מקובל שבט לוי, א"ל הקב"ה

²⁴² בהקדמה דף י"ז ע"א.

²⁴³ דף רמ"א ע"א.

²⁴⁴ ז"ם ויאמר בעז אל רות הלוא שמעת בחי וגו', וג"ס ל"א
תעבורי מ"ז בגי' ח"פ מוחנה, וכ"ה הדבוקין עם נערת"י,
הן שבע הנערות הכאובות לתת לה מצית המלך, ומאן אינון,
מיכאל"ל, גבריאל"ל, רפאל"ל, אוריאל"ל, זקריאל"ל, יופיאל"ל,
רויאל"ל, וכמה אלף וכבוא משריון עמהון כל"א ועלמות אין
מספר, יעו"י ז"ח שה"ש.

²⁴⁵ שהוא שושבינה דמטרוניהא ומקשט לכנס"י שפעלה חן
בעיני השיי"ת ולייחד קבה"ו למהוי כלא חד ולא יתפרשין
לעלמין.

²⁴⁶ במ"ר ט"ו-ו', וכתחומא.

לחצר החינוכה עולה למנין אלף תתע"ה, וזהו שחרגס ונתן 'מתלחין', ר"ל משולשות שלש זו למעלה מזו, תחתונה כנגד הרצפה שעשה שלמה, תיכונה כנגד ק"ן של דוד, ועליונה כנגד גגו של משה – ורמוזה חז"ל בנועם דבריהם במדרש – ש"ר א', י': – כל מעשיו של שלמה 'משולשין היו', וגם רומז 'מתלחין' בין האבות שלישיה זה למעלה מזה, אב ונינו ונכדו –

– ואומרו והלשכות העליונות הקרות מהתחתונות ומהתיכונות, ר"ל עליונה של אברהם הוא ראש השלישים הקרה משל יצחק במחנ"ה אחת וכן עליונה של משה הקרה משל דוד, וכמו כן התיכונה של יצחק הקרה מתחתונה של יעקב במחנ"ה אחת וכן התיכונה של דוד הקרה מתחתונה של שלמה. ואומרו 'ואין להם עמודים', ר"ל כי עדיין לא היו שני העמודים 'יבין ובוועז' אשר עשה שלמה אשר הבית נכון עליהם, כי עיקר היום בית המקדש הוא על אלו שני עמודי נחש"ת אשר בשם יבין ובוועז נקראים.

העתקתי כל זה בקצור מספר קולותיו תלמים שלי ויראתי להרחיב הדיבור כי לא קבלנו בזה לא מפי ספרים ולא מפי סופרים, ואם ח"ו שגיתי בהעתיק וילאתי מן הגדר הראוי בזה, ה' הטוב יכפר בעדני, וזכות משה רבינו מהימנא וזכות דוד המלך נעים זמרות ישראל אשר בנו שניהן את בית ה' זה בגגו זה בקנו, וזכות שלמה מלכא 'ראש לבונים' אשר בנה אותו וגמרו והשלימו הגן עליו, ומקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים בזכות יוסף לדיקא בב"א.

הלשכות מהלך עשר אמות וגו'. והלשכות העליונות הקרות כי יוכלו אחיקים מהנה וגו'. כי משלשות הנה ואין להן עמודים וגו' –

– ועל פי פשוטו אינו מובן גזרת הכתובים ונעלם ענינם מאת כל המפרשים ז"ל והדברים החומים וסתומים – יעו' מלבי"ם סס – וכמו שכתב רש"י ז"ל וז"ל: אחיק אל פני אחיק – לא ידעתי מהו. בשלישים – ת"י מתלחין, משמע שהיו אותן לשכות משולשות שלש זו למעלה מזו, וגם המקראות מוכיחין כן שהוא אומר והלשכות העליונות הקרות מהתחתונות ומהתיכונות, ואני לא יכולתי להבין בשלש המקראות הללו כלל מהו כי יוכלו אחיקים וכו', וטעם שהוא נותן לדבר כי משולשות הנה ואין להם עמודים לא ידעתי להבין בו. כי משולשות הנה וגו' – לא הבנתי בהם כלל, ע"כ לשון רש"י ז"ל –

– ומעתה שארבעה פסוקים אלו אין להם פירוש על פי פשוטן של דברים אם כן על כרחך יש בהן סוד ולסודן נכתבו –

– ואי לאו דמספינא אמינא דשמא זה הוא מה שגרמו באלו הכתובים, 'עשרים' בגימט' כח"ר כמנין הר קדשי – ו"פ מחנ"ה, ורומז אל ק"ן של דוד, 'רצפה' רומז אל הרצפה שעשה שלמה, 'אחיק' עה"א בגימט' תקט"ו רומז לגג שבנה משה, ואמר 'אחיק אל פני אחיק' בכפילא, רומז לגג שעשה משה למקדש ה' ולגגו של יהושע שעשה למשכן הנער כנ"ל. 'אחיק' ח"ל פנ"י אחיק' בשלישים בגימט' אלף תתע"ה, כמנין ח"י פעמים מחנה, ה"פ מחנ"ה של משה, ו"פ מחנ"ה של דוד, ז"פ מחנ"ה של שלמה, ובין כולם ח"י פעמים מחנה, ובצירוף 'העשרים' אשר לחצר הפנימי 'הרצפה' אשר

